

ਜੇ ਫੜੇ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ

521
1910.

a.

22

అశ్వు.
 సాహిత్యకర్మపరిణామము
 సాహిత్య పరిణామము

ఇయ్యది

కృష్ణా నూజిమతాలూ కా

గొల్లనపల్లి వెంకటసుబ్బరా

బాహుబలేంద్రపురేశుండగు విశ్వేశ్వ
రచియింపబడి

సూరిజనవిద్యుండగు సూరి కృ

పరిష్కరింపబడి

బాహుబలేంద్రపురవాసియు పాదుశాసనము

అహమీననగోత్రజాతునగు

విజయవరపు సుబ్రహ్మణ్యచార్యులయొక్క

తదుపరి సుపర్యవసంత్రజాతునగు

గుండిమెడ వీరాచారియొక్కయు

అస్మత్కవిత్వసహాయముచే

ఏలూరునందలి రామమోహనముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడి ప్రచురింపబడియె

541

ముద్రాక్షరము 1000 కాపీలు.

దీనివెల 0-8-0

1910

సాక్షాత్ పరిణయము.

541 సాక్షాత్ పరిణయము.

క. శ్రీచార్యతీర్థగిరిశివీ మాపాతావామదేవద్రవ్యమునా
నీచాలబడితినిన్నిక కాపాడుముకరుణతోడగౌరీనాథా.

వినాయకప్రార్థన.

క. కరివదనువిఘ్ననాయకు గిరిజాసుతుగుఙ్ఘ్రవేల్పుగీర్వాణగుతు
పరిపరివిధములనీకృతి పరిపూర్తియొసంగమదినిభక్తిండలతుగ.

దర్శన పంతువరాళిరాగం అటతాళం.

విఘ్న రాజబోవవే నమోనమో విఘ్న రాజబోవవే॥ విఘ్న రా
జానేవిరచించెడుకృతి విఘ్న మునేయక విస్తరింపజేసె॥ విఘ్న॥ గుజ్జ
రూపముతోను బొజ్జకదలగాను సజ్జనపోషకసందియమ్ములేక॥ వి॥ ౧॥ వం
కరతుండముపొంకముతోనాడ శంకరసుతనిశ్చంపూర్ణముతోడ॥ విఘ్న॥
బాహుబలేంద్రుని పట్టాణాధీశుదాసోహమంటినని సుస్థిరముగఁబెల్చి॥
॥ విఘ్న॥ ౪

నారాయణస్తుతి.

ఉ. శ్రీకరమైననీపదము చిత్తమునందుభజింతుక్రీహరి
యోమలాక్షనామసవి నోష్ఠగనీవిప్రుచాకింపుమీ
నాకవితామనోజ్ఞత జనాదనవేగమ వృద్ధిసేయవే
నీకరుణాకటాక్షమున నేమదిబూనితినయ్యనీకృతీక.

అంజనేయస్తుతి.

గీ. అంజనేసుతుదలచెదసనుదినంబు కామితార్థములిచ్చియుగా
వుమనుచు॥ వేడ్కనుఖములనొసగియు వెలయుమనుచు॥ ఇలనా
భద్రములొసగి రక్షించుమనుచు॥

సరస్వతిప్రార్థన.

గీ. వాణిదలచెద మనమున వాంచితార్థం॥ నీధితై మౌక్తికేవేదక

ముగను! నల్లదళనేత్రగుణచే నాదువాక్కు! శుద్ధిగావి
పుష్పవేళ శుభచరిత్ర.

బిభర్షారిరాగం అటతాళం.

వాణిమొక్కెదబ్రోవవే పరబహ్మ రాణిమొక్కెదగావవే,
రాణిమొక్కెదసీకు వీణాపుస్తకపాణి యేణిలోచనసన్నెపుడుసేవించె
ద॥ వాణి॥ తలవాకిలిల్లుగా నిలచినత్కపులకు కలుములిచ్చుతల్లి కిరు
ణించువేగమే ॥వాణి॥ ధరనుబాహుబలేందురుని పురవాసిశంకరుని వి
శ్వేశ్వరు కరుణానుగోరుమా, వాణిదలచెద॥

సూత్రీధారుడువచ్చినించి—ఓనభాసదులారాసరసాగగణ్యులం
దరు పరివేష్టించియుండిన యానభంజూడ నాడెందంబపరిమితానందం
బు నొందుచున్నయది నేటిరాత్రిచ్చాట సౌఖ్యపరిణయంబను నాటకం
బు మాప్రహ్లాది శయముకొలది స్మృత్యగీతవాద్యంబులచే హృద్యంబగు
నటావినిపింపంబడును గావునఁ మీరిందరు సావధానచిత్తులై యాశ
క్తించి నన్నానందింపచేయుదురని నమ్ముచున్నాడను ఇయ్యదిసంగీత
సాహిత్య సరసజ్ఞుండును ఆంధ్రకవితా ధురీణుండును సగుగొల్లనపల్లి సు
బ్బరాయామాత్యునిచే రచించంబడియె యిందుసూరిజనవిషయంబగు
సూరికృష్ణయశాస్త్రి కొన్నినూతన కిల్పనల నలంకారంబుల సక్క
డక్కడనునచి పరిష్కరించి ప్రకటించెం గావున సరసులగువారందరు
దీని నిరసించక రాజహంసంబులు క్షీరసీరంబులు సమ్మేళనంబుజేసి
యించినచో నీరంబులువిడచి క్షీరంబులుగోలుతెరంగున దోహద్యేష
ణంబుమాని సుగుణగ్రహణంబుం గావించురని నమ్ముచున్నాడను.

కవిస్తోత్రం.

సీ. శ్రీకరంబుగవ్యాసు చిత్తంబులోనుంచి కాళిదాసాదినత్కపులద
లచి! నన్నయభట్టునిసయముగాగొనియాడి తిక్కనయాజులతిర
ముగాను! పాగ్ధికంచికడుభక్తి బమ్మెరపోతనమాత్యునివిను
తించి మనములోను! పుడమినిగలయన్ది పుణ్యపురుషులనెల్ల బ
హువిధంబులుగానుబ్రస్తుతించి! గ్రంథమునుజెప్పబూనితి క్రమ
ముగాను! సఫలముగచేయుడిమిగుసౌమ్యులార! అఖిలవిద్యా
ప్రపూర్ణతాఅర్యులార! పూనివిఖ్యాతికినితెండు పుణ్యులార॥

క. లక్షణశాస్త్రములెరుగ ను! రక్షితముగ క

3

రుగఁగ. రక్షకుడగునీకృపపొంది. లక్షణయు క్రిందబెయ్య

సత

గ్రంథకర్తవృత్తాంతంబేమనిన.

దీపక. ఈ ప్రపంచముననిందుదలిర్ప నుపసాధింపబడినందుల
మైన చిక్క నరంబనే చిక్కి గాగ్రంథము చక్కగావిలసిల్లు న్జ్ఞానయంతము
అందువిన్నోర్తుము ధార్యభక్తుండు బంధుసముద్రండు బహుధర్మశాలి
చనరగొల్లనవల్లనంశజాతుండు సునతవహించిన కరుణాసముద్ర ధార్య
జాపెదలుచ్చయామాత్యనకును ఆర్యానమానురామాంబకుపుత్రు డైన
వెంకటసుబ్బరాయుడుభక్తి మానకప్రాధికంచి మానవుకృపను విరి
విగాశత్యస్సవిజయనాటకము కిరమొప్పుగాజెప్పి కమలాక్షునిపను నా
దిశ్యవెంటనరంజింపఁజేసి ఆదినివినిపించి యందులోపములు చాలగా
తిద్దించి చక్కజేసియును మేలైనకవులలో మేటియైనట్టి ధరభేతపూడిప
రబ్రహ్మకవిత సహవాసముచేసి చక్కచేయించి నాటకమగుటచే
నలుగురుగూచిఁ అటగానాడించి తచ్చటచ్చటను.

గీ. అటసాటలుగనియు నానందమొంది. బాహుబల్లెంద్రపురవాసి
భద్రశీలి. విక్రమబాహుకులజుండువింజనరపు. వంశజాతుండు
స్వసుతనిర్వాహకుండు.

గీ. అభినవనగోత్రవాతుడాచారవంతు. డమితగుణశాలిశంభులింగా
ర్యపుత్రు! లందరికిఁ బ్రేమఁడను పమశిల్పనిపుణు! ధార్యసమృత్తు
డతిశయతార్కశీలి.

గీ. ఆఖ్యను బహుభాషావానిశివభక్తి! యుక్తుడగుచునెగడుచుర్ని
లోన! శంకరాంకితముగసౌజ్ఞాపరి యనా! టకముజెప్పుమనుచు
నంతవీతి.

వ. ఇట్లు నన్నుంబ్రాన్ధించి భాగవతప్రస్థాంత్రాంత్రంబగు
యీశధను విరచించిన విశ్వేశ్వరపురాణంబనుగ్రంథంబు నాకొసంగిన
నందలికథాభాగంబంతయు సవిస్తరంబుగాగూర్చి బాహుబలేంద్రపు
రాధీశుండగు విశ్వేశ్వరుని కృతినాయకునిగానొనర్చి సౌజ్ఞాపరిణయం
బను నాటకంబును పాటవంబునం చెప్పబూనితే తత్ప్రబంధంబైన యక్ష
గానంబునకుం కథాక్రమంబెట్టిదనిన.

సాక్షాదవి తెరలో యుండి

తా. రావేయోనా... రావేహంసగమనారావేసరోజాననా

రావే... కిలవాణిరావెలనారాచక్రివాక్ సనీ

రావేయూతరితాళజాలచెలియారాజీవపత్రేక్షణా

రావేనామదికోర్కెదీర్చగదవేరావేవయాదీదయక.

హాస్యం క. రావేరావేరావే. రావేరారమ్మటంచురాకేందుముఖి

నీవేలబిలచెదవునా! కీవేళనుదెల్పునన్నునింపుదలిర్పక.

సాక్షాదవి. వ. ఓ యక్కా! యొక్కసారి నన్నుంగని నీచెంతకుం
గానిపోవగదవె చెలియా. అని మరియును.

ఆనందభై రవిరాగం-ఆదితాళం-

నేతాళలేనేటయమ్మ నేనెట్లునైతునోయమ్మ నేతాళలేనమ్మ నెల
తారోయీవేళ యీతాపామేమో నేనెన్నోడెరుగానమ్మ॥ నే॥ ౧ కొ
మ్మారోసనిపు డిమ్మూహిలోపల నమ్మరుధాకాకు నిమ్మళింపగలే
నే॥ నే॥ ౨ మేనుకంపమునోందే మానినీయీవేళ కానరాదుయేమి
కారణమోగాని॥ నే॥ ౩ బాహుబలేంద్రుని పట్టాణాధీశుని పాహిపా
హియనిపార్థింపచెదనమ్మ॥ నే॥ ౪

హాస్యం గీ. యింతోరాత్రివేళలోనిందువచ్చి. తాళనేతాళనేతాళతాళ
నంచు, సందడిగబల్కుచుంటివిచానవేగ. నెవరునీవిపుడు దె
ల్పువేణందువడన.

సాక్షాదవి గీ. తల్లిదండ్రులకునుముద్దుతనయనమ్మ. గౌరవముగానుపెరి
గినకన్నెనమ్మ. నాదునామంబుదెల్పెదనాతివినుము. సా
క్షయందురునాపేరుసారసాక్షి.

హాస్యం. వ. నీవు సాక్షివో మూగవో నాకుదెలియదు. గాని
నీయూరిపేరేమో నీతండ్రిపేరేమో వివరంబుగా జెప్పుకురావే యో
యొప్పులకున్నా.

ద్వీపద. శ్రీరమ్యమాయాది సృష్టికల్పంబు, మీరవిధివిధుశివులో
మించినాత్మంబు, సారెసారెకునేయుసత్సాధనంబు! వేరుసేయకవిరా
ద్విశ్వరూపంబు, ఔతరించెజగంబులన్నిసృజించి! యాధారమూర్తి
ప్రగవాఖ్యవహించి పరగవిశ్వబంహృపంచముఖములను స్ఫురిత

మానిగమముల్ స్తుతిసేయుచుండ మనుమయత్సప్తశిల్పాఖ్యదైవజ్ఞు లన
వ్యప్రకాశులై యవనిలోపలను అభినుకంపవహత్మతాతరింగి యును
అభివృద్ధి నొందవారందరిలోను ప్రణుతిగాంచినపరబ్రహ్మయనంగ ఘన
తకెక్కిన జగత్కారణమూర్తి.

క. యిందీవరదశశేత్పడు. పెందోటనుపురమజస్రమేలెడువిద్యం
ద్యందితుడౌమయునాత్మజ! సుందరముఖసౌజ్ఞయనగశోభిల్లుడిఁక.
హాస్యం॥ వ॥ నీపేరును నీయూరిపేరును సీతంక్తిపేరును శిషిపీవి
గాని నీమగనిపేరేమోజెప్పి తెరవెడలిరావె తరుణోపచే॥
శాస్త్రాదేవి॥ గీ॥ మగనినామంబుకెప్పగ మగనలార! అబలనోయమ్మ
పరిణయమైనలేదు. యేరుజెప్పుదు నానాధుడెవ్వడందు,
ధరణినెచ్చట నుండెనోతరుణులార॥

హాస్యం॥ వ॥ అబలవుగావు బలవంతుని ఆలినిగాని చెలియై తో
చెచ్చెర తెరవెడలిరావే ఓ చిలుకలకొలికి॥

తెరవెడలేదర్చు-శంకరాభరణరాగం-ఆదితాళం.
వెడలుదామమ్మా పడతులారా వెడలుదామమ్మా॥ పల్లవి ౧
వెడలుదామమ్మా యికి తడవుసేయితు కిడుసంతసంబున తడయకనొ
కసారి ॥ వె॥ ౨॥ బంతులుతేరమ్మావంతగాను గంతులిడరమ్మా కంతు
వైరిమనల కరుణాబోచును శంతంబుగావనిము పాటాలుబాడుచు॥
వె॥ ౩ తరుణులముజేరి తప్పకయీ తరిసివుధరికోరి ధరనుబాహుబలేం
దురుని పురహరువిశ్వేశ్వరుని మనమునందు స్మరియించుచువేగ॥ వె॥ ౪
బంతులాటదర్చు-బృంధురాగం-ఆదితాళం.

అ. లాడుదామమ్మా మనమందడిమిప్పుడు వేడుకను పాటలా
ధరులారా యివ్వనవాటికిను బహుసీటుమిగగన॥ ఆట॥ ౧ బంతులా
డరమ్మా చామంతులుమల్లెలు వింతగుపువ్వుల సంతోషమ్మైన సరస
ముతాడుచు యింతులమ్మాయీచెంతవనచ్చున॥ ఆట॥ ౨ ధరనుబాహు
బలేందురుని పట్టణధాము సీశుమదిధ్యానముసేయగ విరివిగనుమనకోరి
కలు యీతరినెరవేరును తిరముగనందరు॥ ఆటలాడూదమమ్మా॥ ౩॥

సంధి॥ శాస్త్రాకన్నియ వన్నెలాడులంగూడి బంతులాడుచున్నసమ
యంబున॥

నాతినిజూడ అతఃప్రీతిదీనినాయంగనగాగ మదిలోనదలచితిమాన్యులబిల
ని వైవాహికంబాడవాంఛయుగల్గె బైవానుకూలంబులగనెట్టుకానో
పద్యమిత్యండనేహరుషమిలను పద్యాక్షినిపుడుచేపట్టకయున్న సార్థకం
బెటులొనునరములుమెచ్చ పార్థసజేసియుపరమయోగులను నిర్మాణ
ముననతినిపుణుడౌవిశ్వ కిర్మసంబంధమ్మకరమొప్పజేసి యశమొందవలె
దశదిశలప్రబలముగ కుశలతతోమానికులమురావించి ఏకమ్ముజేసి ఆ
యింతికినన్న నాకోర్కెదీర్చుడిసయవిధులారా.

సూర్యుని॥ వ॥ యిట్లుమంత్రలకుంజెప్పి పద్యమిత్యండాపట్టణంబు
బాసి నిజనివాసంబునకుంజనియె నంత॥

మయబ్రహ్మకుమారియగు శౌజ్ఞాదేవియు తరుణవయస్కుండగు
తరుణునింగని తనకుతరుణునిగామోహించి విరహతాపంబుభరింపంజూ
లక నిట్టూర్పులు నిగుడింపుచు తనచెలికత్తెలంజూచి యేమనుచున్నది.

శౌజ్ఞాదేవిమాటలు॥ యేమనిచెప్పుచున్నది—హావారిజాక్షీ హా
కీరవాణి హాకుందరదనా మనసుండు ఐదునిడి వ్రేయు తూపులకో
పజాల సంఘాకొమ్మూ॥

హాస్యము॥ హా బూరెలబుంగా హా గారెలగంపా యీరాత్రి
త్రాగిననేతికిన్ని తిన్న అరిశలకాకికున్న తాళలేనమ్మా కొమ్మా॥

శౌజ్ఞాదేవి చెప్పుచున్నది—ద్విపద॥ వినవమ్మయోసఖివిన్న
నించెదను ఇనుడుయీపురిచెంతి కేతెంచినపుడు కనుగొంటినజాక్షికను
లారవాని నదిమొదలుగానునామదిభ్రమియించె మదనుండుబాణముల్
మరిమరిబూని గురియింపనాగె నేకువలయనేతి తరలాక్షి నేన్వెల్లుతాళుదు
నమ్మ నాకుప్రియుండైననళినాపుతెచ్చి ఏతంబునపండ్లియేర్పాటుజేయ
నాతండ్రికిని చెల్లినళిసాక్షి వేగ యీతరినాకోర్కెనీడేర్చరమ్మ వక్కనిము
సంబైన నోర్వలేనమ్మ ప్రక్కనతనుని దండుపైవైకించే॥

శౌజ్ఞాదేవిదర్శన-మధ్యమాంతరాగం.

ఏమి నేయుదు నెటులతాళుదు నేమెటసఖి దెలుపవే భానురోనేతా
ళజాలను కాముబాణజ్వాలలకు నేమెటులతాళుదు.

మానినిమణిమోవి పానకమాని కుచములనంట్టి రతులనుబూని
చెనంగువదని నీవనుమానించక వేగ లేగదే.

అగడు సేయక పగను బూనక మగువలార యిగులు బాపరే మొగలి
బాకు చేత బూని యెగసి మారుడు వచ్చెనదిగో. 3

యింతలో యీధరను బాహుబ లేంద్ర పట్టణ శివుని కరుణను కం
తు శరముల కోర్వనే నాకాంతునిటుగొని వేగరారే. ౪

సాక్షాదేవి— ఇట్లతి విరహ తాపంబున తరుణీ మణులతో నేమచుచున్నది.
సీ. భువిలోన నావంటి పాలతికి తగినట్టి పురుషుండు లేకుంట పొంక మగునే! క
లకంఠియవ్వన కాలమంతయు వృధా గడుచు చుండెను మున్న కాలమొ
చ్చె! మోవి తేనియు లాని మోహంబు తీర గాకాము కేళిని గూడు కాంతు
డిపుడు! కనువింపడ య్యెనాకర్మ మేమందు నేఘడియతాళగ లేను కాంత
లారా! విరహ వేదన చేత నే వెగుచుంటి! వశనియెందైన వెతకరేవ
నితలార! నిమిష మైనను నిల్వగానీక మరుడు! మొగలి బాకున గుప్పెనే
ముదితలారా.

హాస్యము॥ యేమోయీ ఘోషాణం ఘోషాణం యేమిటి నీపేరు
యేమీ నాపేరు భూషణము సరేగాని యీ సాక్షాదేవికి వరుడుగావలె
నట యీవరుడు యీ పూవువెలపల నెచ్చశనైనా దొరుకునేమో
వెళ్ళివస్తావటోయి వరుడనగా ముసిలి నక్క అనుకున్నావా యేమి
కాదు వరుడనగా శ్రేష్టుడైనటువంటి భర్త అయితే భర్తను తేగలవా
నాచేతగాదు నీవేతీసుకొనిరావలేనూ.

దరువు పున్నాగ రాగం.

మూపనిశరములు మరిమరి హెచ్చెను యేరీతితాళుడు యెలనాగ
యదేజూడు॥ ౧॥ చక్కనినాచులోనిక్క పొడచేసె మక్కువగల్గెనేమగని
యందుచాల॥ ౨॥ విరహాంధమునిగీతీ వెడలగజాలనే మరుకాకలకుతగనుం
దైనయివ్వరే! 3॥ పడతి బాహుబ లేంద్ర పట్టణ శివుడెంతో తడవు శేయు
చుండెదైన్యముదీర్వ ౪॥ ౪॥

సాక్షాదేవి— యీ గ్రహకారమువచించుచు మలయానిలు సహాయుండై మీరిన
కుతకంబునపై పైకివచ్చెడు మారుంజూచినారీమణి యేమనిదూరుచున్నది.

సీ. మగనిచేబట్టనిమగువనీరీతిగ మారశరములవేయమంచికాదు! మున్న
నై యున్నట్టిముదితపై నీవేళదల్పంబుజూపంగతగదనంగ! కోమలిని

పై నకోపంబుపూనుటమర్యాదగాదయ్యమదననీకు! అబలపై నీరీతి నట్టహాసముబూని పైకొననీకిదిపాడిగాదు! పంతుగించకుమురరతిపతి విసీపు! కుండకుంతమ్ములనునన్నుగృమ్ముతగను! హరునినేత్రాగ్ని చేతనీవణిగిపోయి! క్రౌర్యమునుమానవేమిరకతినహృదయా.

గీ. నీదుకేతనమబ్ధిమునింగిపోను! నీదుశరములువిరిగియునేలనుబడ! నీశరీరమ్ముభస్మమైనేలగలువ! నీదుచెలికానిసర్పంబునిలచిమింగ.

శంకరాభరణంరాగం-అటతాళం.

మారా పోరా నీరూపుమారా నీదేరపోపోరా మారా మారా సుకుమారీనేయయిదిమేరా సారెసారెకునుచలమునుబూనెదవేరా మీరిపైకిరాకుర|| మార|| పోరా||౧|| మదనా పదునతూపులిటుబరపగనీకిది తగునాకదనమునకాగగలనామదినికరుణమానివేసెదేమిర|| మార||పోరా|| ౨|| కామామామానభంగమునుజేయకుమా భామినిబాధించకుమా కామినులనుగాసిజేసిదేమిర|| మారాపోరా|| ౩||

ప|| ఏమిరా మారా విరహిణులనీవిధంబున బాధింపందగునట రా క్షారా నీబలంబులడవిపాలుగాను నీచెలికాడగుసోముని సాము గరువ నీకోకిలకూజితంబులును నాచిలుకలకలకలంబులును కొదవతు మ్మెదల ఝంకారమ్ములును నామనంబునకు ములుకులై తోచుచుండె గదరా దీనాలాపంబులైన నాలకింపవేమిరా ధీరా నీవనంగుడవైతివిగాని లేకున్న వన్నెలాడులందరము నిన్నుంబట్టిమట్టబెట్టకపోదుమటరా వంటిగానున్న యబలపై కొంటికాలిమీద వచ్చుచుంటివిగాని జంటబాయ కుండు దంపతులపై కరుగజాలవుగదరా యీడువచ్చిరాని యీడువారి జూడ కదనమునకుకాలుదువ్వెద విదేమిప్రజ్ఞరా కోమలులపై కోడిగములటరా భీపోరా భీయనినసిగ్గులేదేమిరా||

అ||ప|| ఇట్లుమారునిదూరుతరి సర్వకళాపరిపూర్ణుండగుచంద్రుండుదయించుటజూచి వాని చల్లదనమ్మునకు మనఃస్పర్శుల్లమన మెల్లనవానింజూచి యేమనిదూరుచున్నది.

క. మరుబాదుకోర్వళాలక! పరితాపమునొందుచున్న భామినినన్నుం గరుణించక చలమునయీ! తరినిప్రతాపంబుజూపదగునాచంద్రా!

కమాచిరాగం-అటతాళం.

సోమాయింత్రాతామాసామా కోమాలులపై కోపామా రామా
లలామాలయిట్లు రవాసేయభావ్యమా॥ సోమాయింత్రా॥౧॥ కామీను
లనేయగనిట్టి కితనహృదయమేలరా స్వామీభూమిలోననీదు చల్లాడనమే
మాయేరా॥౨॥ రాత్రీచరుడవుగనుకనీమది రాదూరాప్రేమింపాను గా
త్రామెల్లాకంపామొండెగదరా ఆత్రేయాపుత్రా॥౩॥ ధరనుబాహుబలేం
ద్యుపురిశంకరునిశిరముననిలచియు నిరతమువానినమ్మినట్టి గరితననుకరుణిం
పావు॥ ౪॥ సూరికృష్ణయనేలీనట్టి శూలికృపనాపైనున్న వారిజాపుత్రోడ
జెప్పివంచనజేయింతుగా॥౫॥

గీ. నీరజాపునెడుటనెగడలేకనునీవు వానివలచినట్టివనితనన్ను. పలువిధ
ములుగానుబాధించుచున్నావు వనితపైనిచలమువలదుచందా॥

క. కువలయమిత్రుడవయ్యెను. కువలయమునుకొన్నినాళ్ళు కుటులుడవ
గుచు॥ కువలయనేత్రులనేచెడు. కువలయమిత్రుండనంగ కూడదు
నిన్ను॥

అనిసాక్షాదేవి మన్మథచంద్రులందూరుచు నామానినీమణి మరు
తాపమపరిమితంబయ్యె గావుననెవ్వరై నవరునన్వేషించి దెచ్చువరకు నం
తఃపురంబుననుండవలెను గాననచ్చటికరుగుదమటవే చెలియా.

చెలికత్తెలు॥ జనుదముపదవహ్నజలజాపుకొమ్మ. అనిచెలికత్తె
లుచేయిబట్టుకొని యంతఃపురంబునకుం జనియె. నచ్చట.

సంధి॥ సూర్యుండు నిజదామంబున సింహాస్వానాశీనుండై భటు
నితో నేమనుచున్నాడు.

సూర్యుడు॥ యేమనుచున్నాడు- ఓపరిచారకా నీవలిరయంబున
కస్యపాదిముచులకడకేతెంచి నేనుపార్థింపినానని విన్నవించిచెచ్చెర నా
మహామునుల నిచ్చటికిందోడ్కోనిరమ్మరా భటాగ్రేసరా. [న్నాను.

భటుడు॥ స్వామీ అటులనేజేసెదను పోవుచున్నాను. పోవుచు
సంధి॥ భటుండుబయలుదేరి అరణ్యంబున మున్యాశ్రమములకుం
జనునమయంబున మునులున్నానాదివిధులొనరించుటకు నదీతీరంబులకుం
జనినవిధంబేమనిన.

పంతువరాళి రాగం.

వెడలిరీమునివరులు వేడ్కను జపములుసల్పు వెడలిరీమునివరులు
 వేడ్కను ||౧|| వెడలిరీమునువరులు వేడ్క పుడమిజనములుసంతెసింప క
 డువడిగనుశిష్యుజను లిరుగడలనునడుచుచునుండ|| ౨|| ఉరమునచురుదా
 త్తునరుములు విభూతినుడుట వరుసలుగను మెరయురేఖలు కరములనుజప
 మాలికలును కావివస్త్రముగోచిదండము విరివిగాధరియించిహరిను స్థిర
 ముగనుచి త్తముననిలిపి|| ౩|| బాహుబలేంద్రునిపట్టాణా విశ్వేశ్వరుక్రపబా
 గుగానుమదినిగోరుచూ సాహసంబుగానుశిష్య సమితితర్కవాదములను
 ఊహాపోహలుకొలదిజేయుచు సుభయపార్శ్వమృలనునడువగ|| ౪||

సంధి|| వ|| ఇట్లువచ్చి మునిశిష్యులు గురుశుశ్రూషం గావించు
 విధంబేమనిన.

ముని|| వరేశిష్యా

శిష్యుడు-అయాస్వామి

ముని-యీనదీతీరంబున నానీనులమై జపమాచరించవలెను గాన
 తత్ప్రదేశంబును శుభ్రముగా బాగుజేయుమురా శిష్యా (స్వామి
 శిష్యుడు-అయ్యా యిచ్చటశుద్ధిజేయుటకు అపరిశుద్ధములు లేవు
 ముని-కనవుమొదలైనవితీసి వేసి యుదకముపోక్షించరా శిష్యా
 శిష్యుడు-అలాగైతే పూడుస్తానుగాని పుప్పునీళ్లు లేవుస్వామి
 ముని-నిర్మలమగుసదీజలంబుండ, ధూరోదకంబేలనురా శుంతా
 శిష్యుడు-ఊడ్చిఉప్పనీళ్ళు చల్లవలెననుకున్నాను యీయుదకముప
 నికవస్తే చలుదునుస్వామీ

మునిశ్వరుడు— నీవుఊడ్చిఉప్పనీళ్ళుచల్లవాడవా అలాగైతే
 బాగానేముందరకువస్తావురా.

మునిశ్వరుడు-శిష్యా ఉదకముగోమయమిళితము జేసిచల్లవలెరా.

శిష్యుడు—గోమయమనగా గుర్రపులద్దియేగాదాస్వామీ,

మునిశ్వరుడు—ఛీ అప్రాశ్చ్యుడా గోమయమనగా ఆవుపేడరా
 నీతండ్రిగొప్పసంస్కారి గాని వానికడుపుచెడపుట్టినావురా శుంతా.

శిష్యుడు—సరే ఆవిధముగాజేసినాను స్వామి.

మునీశ్వరుడు—అనుష్ఠానకాల మతీక్రిమించుచున్నది గాన శ్రీ
ఘృముగా శుద్ధిజేసిన స్తలంబున కృష్ణాజినమును బరుపరా.

శిష్యుడు—స్వామీ తమవస్థనున్న గొర్రెతోలేనా స్వామీ.

మునీశ్వరుడు—గొర్రెతోలుకాదు యిరిగితోలురా యితమా
తరిము తెలియదా భ్రష్టా.

శి—తమ సెలవుప్రకారం పరచినానుస్వామీ

ముని—కూర్చుండవచ్చునా (నూ.

శి—కూర్చుండవచ్చునూ బద్ధకముగానుంటె పరుండనూవచ్చు

ముని—శివశంకర శివశంకర అనుచుకూర్చుండి పూజాద్రవ్యము
లనున్న భోజనపదార్థములనున్న సమకూర్చరా శిష్యా

ముని—శిష్యానేనుకూర్చున్నట్లమిందు చాలామెత్తగాయున్నది

శి—స్వామీ తమదుమహానీయాలు పల్లెగు గాయలుయున్నవిగాని
మరియేమీ లేవు

ముని—అయితేయేమాయనుగాని మనకుఘర్వాలేదురా శిష్యా

శి—తమకుయేమికావలెనో మనవిచేసుకొనండిస్వామీ

ముని—పుష్పములు పత్రిమొదలగునన్నియు సమకూర్చరాశిష్యా

శి—అవియేమిటిస్వామీ

ముని—తుమ్మిపుష్పములున్న కండమూలఫలములురా శిష్యా

శి—తుమ్మిపుష్పములు నేనెరుగనుగాని తుమ్మిపుష్పయితే యీ
పూరిచెర్వకట్టమీద చాలగానున్నవి తెస్తానుస్వామీ

ముని—తుమ్మిపుష్పము భూమికిజానెడత్రున చిన్నిచిన్ని చెట్లన
ధవలాక్షతలవలె తెల్లగానుండునెరుగవటరా శిష్యా

శి—స్వామీఅపైతేతెచ్చెదనుగాని కండమూలమ్ములెక్కడుంటవి

ముని—అడవిలోక్రిందత్రవ్వితే దొరుకునురా

శి—క్రిందవుండేపైతే వీకుతానుగాని మీకాల్కిక్రిందనేవున్నట్లు
కనుపించుచున్నది కొంచముకాతెత్తండిస్వామీ వీకుతాను

ముని—అదేమిటిరా అష్టాలంఛాపు అదికూడదురా

ముని—భీభీ అసభ్యముగాసంభాషించెదవు నీవుఅకతాయవిగా
నున్నావేమిరా

శి—చిత్తముచిత్తము చిన్నవాడను తెలియకపలికినపలుకుల కా
గ్రహించక తుమింపుడుస్వామీ

మునీ—హంసదండము అందివ్వరా (మీ

శి—యిస్తున్నానుగాని మీదండముమీరు గట్టిగ పట్టుకోండిస్వా

మునీ—కిమండలప్రశ్నో నుదకము తీసుకురా శిష్యా

శి—కిమండలు నాకు తెలియలేదుగాని తమండాలు కనుపించు

చున్నవి స్వామీ

మునీ—వాటితోనీళ్లు తీసుకురావలసినది.

శి—వాటితో నీళ్లు తెచ్చుటయెట్లు స్వామీ

మునీ—బుద్ధిహీనుడా కిమండలువలనగా మేముదగ్గరనుంచు

కొను పాత్రయెరుగవటరా శిష్యా.

శి—నేచులంతనరకు చదువుకుని యుండలేదుస్వామీ.

మునీ—త్వరగాప్రసాహము చెంతకేగి యుదకముతెమ్ము.

శి—తమశైలపువ్రకారంజెచ్చినాను ఇక్కడఉంచినానుస్వామీ.

మునీ—సంధ్యావందనకాలమయినది సంధ్యచెప్పుతాను చెప్ప
కోరాశిష్యా.

శి—మీదండము మీముందరపెట్టుకొని కూర్చున్నారు నాకు
భయమవుతున్నది మీదండము నేనున్నాపట్టుకుంటాను.

మునీ—వారేశిష్యా నీవువిడిటప్రలాపివి లాగనున్నావు యీసం
భాషణలుమాని నేనుచెప్పినది చెప్పకోరాశిష్యా॥

శి—అయ్యా తమనోట యేమాటవస్తే ఆమాటల్లా అనుమం
టారాస్వామీ ఆమాటేరాశిష్యా.

మునీ—అట్లాగేచెప్పవలెను పరాకులేకవిని చెప్పినట్టుచెప్పకో.

శి—చిత్తము చెప్పండిస్వామీ.

మునీ—ఓం విశ్వేశ్వరాయనమః.

శి—ఓ యీశరాయనమః.

మునీ—ఓరే వీశరాయకి నమస్కారముచేస్తావా బాగానోటపట్టి
చెప్పకోరాశిష్యా॥

శి—మళ్ళీచెప్పండిస్వామీ॥

మునీ—ఓంవిశ్వేశ్వరాయనమః అనరాకుంకా॥

శి—ఓంవిశ్వేశ్వరాయనమః అనరాకుంకా॥

మునీ—ఓహోహో అన్నమూటల్లా అంటున్నావు మహాబాగా
వున్నదే॥ త్వరలో బాగుపడేవాడవే॥

శి—తాముచెప్పినదల్లా అనుమన్నాన గనుక అంటున్నాను
చెప్పవలసినదియేదో చెప్పకూడనిదియేదో తెలియదుస్వామీ.

వ. ఇట్లు గురుశిష్యులు సంభాషించుకొనుతెరిని సూర్యునివద్ద
నుంచి భటుడొకడువచ్చి మునులంజూచి యేమనుచున్నాడు.

భటుడు—హేకస్యపాదిమహామునులారా హూపభ్రువుగారైన
ప్రభాకరుడుగారు మిమ్ముల నెందుకో ప్రార్థించి తోడకొనిరమ్మ
న్నారయ్యా స్వామీ తడవుసేయక దయచేయుడు మునివర్యులారా.

మునీ—బహుసంతోషము పరమానందము మూర్తాండుడు
మమ్మురమ్మని చెప్పినాడా యేమివార్త యంతో శ్రీవణానందముగా
నున్నదే అపైతేవచ్చెదము నీవుముందుజని మునులువచ్చుచున్నారని
విన్నవించుము. (అనిచెప్పిశిష్యునితో.)

మునీ—శిష్యా సూర్యుడు మమ్ములనురమ్మనివర్తనా సంపంసినా
డుమేమువెల్లెదము శి॥ నేనున్నావచ్చెదను—మునీవుకూడావచ్చెదవా.

శి—శీఘ్రంబుగా వెళ్లుదము నేనున్నావచ్చెదనూ.

సంధి—అంతట శిష్యసహితంబుగా మునులువచ్చువిధంబేమనిన
తంగంపాట—దర్శ్య.

శంకరభక్తా వశంకిర శంకరశరణంటినిను శంకిరహితమూగా
సాంబా యింకబ్రోవుమిశా॥ ౧ పార్వతీశహర పార్వతీశహర పరమ
గుణాకర పార్వకాలమూనూ సాంబా సన్నతిజేసెదాను॥ ౨ బాహు
బలేంద్రుని పట్టాణాధీశుని సాహసమొప్పగాను సాంబా స్మరియించి
వేడెదానూ॥ ౩

వ. ఇట్లు శంకరుని స్మరణసేయుచు విచ్చేయు మానులంగని
సూర్యుండెదురేగి వచ్చినమస్కరించి యుచితాసనంబులం గూర్చుండ ని
యోగించి మృదుశవచన రచనల వారికిట్లనియె.

సూర్యుడు—హేమానివహ్యులారా మీరువిచ్చేయుటచే నాడెం
దంబపరిమితానందంబునొందుచున్నయది నాదేహంబులు పవిత్రంబుల
యే లయ్యలారా మీతోనొక్కచిన్నవిన్నపంబున్నది అందులకై యిం
దుమిమ్ములను రప్పించినాడ నామనోరథంబెరింగించెద గాన సావధా
నచిత్తులరై విరుడుస్వాములారా.

మునీశ్వరుడు.—వినిపించుముభాస్కరారా.

సూర్యుడు దర్శనాదనామక్రియరాగం ఆదితాశం.

వినుడీనాడు మనవీరి మునివరులారా వినుడీనాడు మనవీరి ఘనము
గనాపై ని కనికరముంచివేగ॥ వినుడీ॥

యంతతరకునాయంతరంగంబున నెంతోస్థిరముగను కంతుశర
ములనరికట్టితిగాని నాకింతులపై భ్రమమిచ్చుడుగల్గెనయ్యా॥ వినుడీ॥ ౨

పుడమిగ్నహస్తాశ్రమముపూనినవాగు పూజ్యులై ప్రబలూదురు
కడుఢన్యులై సుతులు గలుగగన్గతి బడయూమరయ్యయో పరమాయో
గులారా॥ వినుడీ॥ 3

ఆశ్రమములలోపలనుత్తామము గృహాశ్రమమిలచి పల ఆశ్ర
యించెదమిమ్ము నామలారా గృహాశ్రమమిప్పించుడతివేగంబున
నాకూ॥ వినుడీ॥

బాహుబలేంద్రనిపట్టణేశునిమది బాగుగానెరనమ్మి యుత్సాహ
ముతోడత జనిమయుచ్చితకనువీ వాహగ్ధమక్షిగినావనితాసేయుడయ్యా
వినుడీనాడు మనవీరి॥

వ. అనివిన్నవించి మరియునేమనుచున్నాడు.

గీ. పొలితిహీనమైన పురుషునియవ్వన, మద్దిగురిననట్టి యధికవృష్టి
కాననంబునందు కాయుచందిక్రిసాన, క్రిందవన్నె గాడెకేవలముగ.

గీ. కలుములకునెల్లనెలవిల కన్యగాడే, గతులకునుకారణముభువికాం
తగాడే, సుతులకునుసాధకిముధర సుదతిగాడే, భోగములకెల్ల
పుట్టిల్లు పొలితిగాడే.

గీ. వనితలేనివానివంశమువానితో, సరియెగాడెయంతచతురుడైన
చానవలనగాడెసకలసామ్రాజ్యంబు, ఘనమువంశవృద్ధిగలుగుటెల్ల॥

సూర్యుడు-ద్విపద॥ మునివరులారనాముచ్చటలెల్ల ఘనముగానెం
చియుకరుణతోడుతరు నాకోర్కెదీర్చుడీనయవిదులార పాకటంబుగనా
దుపరిణయమునకు కరమువీరిగవిశ్వకర్మపుత్రికిను సరసగుణోపేత సౌజ్ఞాను
దెచ్చి సమకూర్చుడయమునిన త్తములార సుమశరు బాణములేనూతిగా
వచ్చెనేనోర్వగాజాలనింతిలేకున్న పూనిచేయుడుపెండ్లిపుణ్యాత్మలారా॥

మునీశ్వరుడు--యేమనిచెప్పుచున్నాడు.

గీ. ఇంతజెప్పనేల నీపాటికార్యము కేముజనగ సఫలమేలకాదు! సంతస
మునజనియు స్వామిసీకార్యము చక్కజేతుమయ్య సారసాస్తా.

మరియు మునీ--నీమనోరథంబమోఘంబుగా నెరవేర్పంజా
లుదు మమ్యయపుత్రియగు సౌజ్ఞాదేవిని సమ్మదంబునం దెచ్చి నీకీర్చిక
మ్యవిత్తువేదనమ్ములు నిమ్మళింపంజేసెదమయ్యా భాస్కరా॥ సూర్యుడు॥
సఫలముజేసుకొని కడురయంబున రండు కన్యపాది పశ్చిముఖులారా.

మునీ--నెలవొసంగుము చెచ్చెరనేగెదము. అని నెలవుపుచ్చు
కొని జనునెడ మాగఁంబునం గనుపించునిమిత్తంబులేమనిన.

సీ. మంగళహార్యముల్ మార్గంబులో మోసెగరుడపక్షియు కుడిగాన వ
చ్చె! వాయసంబుచువచ్చెవరుస గాకుడికినియరగినిలగ్నియునెదురువ
చ్చె! మూసఖండంబులుమరిమరి యెదురయ్యె నిరువురు బ్రాహ్మణు
లెదురుగాను! వచ్చిరికిన్నియల్ వరుసగానెదురయ్యె వేశ్యలెదురైర
న్లువేడ్కతోడ! నెదురుగాశుభశకునముల్లిట్లుగాగ! వెడలియావేళహి
మవంతునడవిజేరి యందుచందనతాళమందారసాల! వసములనెజ్జొ
చ్చిరామునిగురులువేడ్క.

కందాధికము శంకరాభరణము ఆటతాళం.

ఇటుజొచ్చికానులడవిని! పటుతరమగుసింహాశరభభల్లూకము
లం! కిటికలముకృష్ణమృగములు॥ దిటముగనున్నట్టివనము తీరాగాగను
చూ! యావనమున జేరివిహరించూ॥ కీరమయ్యాకోకిలబృందమ్ములు
చారుతరంబగుచక్కవాకంబులు! మీరిశారికలెల్లగుములై కోరికలరగ
గూయుచుండగ! సారవంతంబైననమ్మతపూరమగునొకసరోవరమును॥దీ
రగాగాగనిగూ! యావనమూను జేరివిహరించూ॥

కందానము లేగు స్త్రీరాగం.

అందునిశిపుశాపంబున, పొందుగన్త్రీసూపమైసభాసురవసుఁడు, సందడిగలరాక్షసముని, బృందచుట్టించిజూచిముందుకునడచి, అచ్చజ్జ వన మందూనానిలచి అందుకిన్నసలాను పొందుగాజూచియానందంబుతో, నెంతో నచ్చటగలయట్టి సుందరంబగుపక్షికులమును నందుగల వానరకలంబును అందమగుకీమికీటకంబుల బృందములనందందుజూచుచు, మందూఁడనడచి.

వ. అచ్చోటువెడలి సింధుగంగతరంగిణులంబోలిన నదీనదంబుల ననేకముంగడచి.

ద్విపద" దర్శించుమునులనుతదనంతరంబ స్వర్ణమాత్రంబున నకలజంతువుల శిలలగావించుచుశీఘ్రంబుగాను వెలయుశిలానదీవేగంబుదాటి అంబుజాననుస్పృష్టికాడియైనట్టి జంబువృక్షంబునుచక్కఁగాజూచి అందుదయమైపాపహరణమైనట్టి అందమాజంబూతరంగిణియైదు స్నానంబుజేయగానంతోషమునను మేనులుబంగారుమిలితమైనట్టిగానుపించి నవాచుకడువీరతోడ నానదీనదములనతివేగదాటి గోముఖహయములు ఘోరాననముల ధీమంతులైనట్టిద్వీపములుములు గలిగివర్తించెడుగంధర్వవితతి వెలయుగాదర్శించివేగంబునడచి అనిలదూరంబుననరవ్యమైన కినకమయమైప్రళయకాలాగ్నిజ్వాలలట్లు వెల్లడితీరకూటాద్రిదరికేగి చెట్లచాయలయందుసేదదీర్చుకొని మానులుకీస్యపహానినిజూచి ఆనతిండి తీరకూటాద్రిమహిమంబు అరియడుగగానుకీస్యపమునియపుడు మునులకీస్యదే లెప్పుముదమొదనంగ॥

దరువు-శంకరాభరణము-కటకాంశం.

మూలినయలార, దెల్పెదమీగు ఘనమూగవేగ, ని॥ యాకనకాగంభీరమును ఘనముగాను విశ్వకర్మతోహంకారాని యనయమునగర్వమాదమిచే నొయిలానతఃపునయజ్ఞము ఘనముగాజేయగను విశ్వకర్మయశా మయునకుదెలసె॥ ముని॥

అతనియజ్ఞమును విఘ్నముజేసి యప్పుడేవెడలి సతతంబునుకమలజామలు గారించియుహితపుగతీకూట మేమిత్తోజేరియు కితనముననుయజ్ఞంబుసేయను గట్టిగాతావేడ్కబూసియు నతులింబుగనురస

రు: ను చతురముగవశువుగవేల్చెను॥ ముని॥

౨

ఇలలో బాహుబలేంద్ర పక్షణ సాయశివునిపను యలమి
తోడత్రతాగ్నానునాత్రికూట తలమూననిల్పియాతరినివిశ్వార్థ విలసి
తంబుగయ్యు పూర్తియు ఖలుహరునాహరునిగూర్చియు చలనమేమియు
లేక జేసెనుపలువురను మునివగులగూర్చి॥ ముని॥

౩

వ. ఇట్లు కన్యపుండు త్రికూటపర్వతమహాత్యైవముం జెప్పిన విని
మునులందరాత్రీ యహ్వాననియించి ప్రభాతంబున నాయాశ్రమంబు
విడచి కిడురయంబునంజని చని.

ఉ కౌంచనగంబునుంగడచి గాఢతమంబగుకాననంబులో

కాంచనదారుకావనము కాకుమెకంబు పక్షిజాతుల

కాంచుచునాశ్రమస్తులుల కందఘంబులుగొంచువీరితో

కాంచనచేలుదివ్యపద కంజముల మదినుంచిభక్తితో

వ. ఇట్లు హరినిస్మరియించుచు కుశరుని యుద్యావనమ్ముజేరి చే
తరఫంబుం బ్రవేశించి అందుకుజేరునిచే పూజితులై దివ్యాంబరాధర
ణంబులుగొని యిదియరాబోవు భాస్కరు పరిణయమ్మునకు శుభసూచ
కింబనియెంచి మానులందరు కిశ్యోరరాజుచి యేమనుచున్నారు.

మునీశ్వరులు—ఒకశ్వేతుమునిశ్రేష్ఠా ఈచెంతంబు వనములం
తంతకు వింతలగువిటపంబుచే కన్నుపండువై వెలయుచున్నవి
చూడుడుస్వామీ.

సంసే—అనుచునెడలి మరియును.

సీ నిత్యముమునులకు నిర్మలవాసకామైనాకభూధరమహిమదెలసి గ
రుడనిష్ఠసాధ్యగంధర్వా ధురంబైనట్టి వివీనమునటైజూచి కపిలాశ్ర
మము నపుడుగని మృక్తిచేగమె సారస్వతీకితస్నానులగుచు ఖచ
రవిగాననికాయంబుదర్శించి కుబ్జురతోరాక్షసకోటిచూచి నకల
మునిజనవాసమైచందనాది తరుకిదంబంబుచేనిండితావులెల్ల వెల్లడి
గనాసకింపులై వెలయునట్టి గంధమాదననగమపుడు గనిరివాయు.

ద్విపద మధ్యమావతీ రాగం.

చందనమందార సాలహితాల కుందబృందంబులు కొమరొ
ప్పగలిగి నవనీతపిండంబునమృతఖండంబు రవిబోలుతేజరిబురమణతో

గల్గి నవరత్నములకాంతి నల్లడలవెలయ ప్రవిమలస్ఫుటికోపలములుగలిగి యిందుసానువులచేనింపెనయజేయు మందరాచలమును మరిసంతసమున పొందుగానీక్షించి పుష్పగుచ్ఛాబు లందున్న పొన్నలనావేశజూచి విగతరాగులమాని వితతిసచ్చీలు లగుశాంతులగువారి నానగరమందు కనులారనచోట గనిసంతసమున చనిచనికొమార సంభవంబైన ఘనమైనశరవణ గ్రీక్కునదాటి కాశికానదియును కడువడిగడచి ఆశతోడుత నుత్తరాశ్రమాద్రీయును చేరియుసంతుష్ట చిత్తులై వెలసి ఆరయవాలభిల్యాది మునివరుల చేపురస్కృతలయ్యుచెన్నొందగాను తాపసోత్తములచే తగువిధంబుగను ఆతరినాతిధ్యమందియంతటను వైతరణీనదీ వరుసగాదాటి ఉత్తరకురుభూము లొప్పగాజేరి చిత్తమరంజిల్ల శివశివాయనుచు తపమొనరించెడి తాపసోత్తముల కపటశూన్యుల విగతకలుషసంచయుల నౌదార్యశీలుల నతిసవ్యపరుల వాదరహితుల మునివరులచే నచట కందమూలంబుల గైకొనివారు పొందుగావ్రీతితో భుజియించిజేగ ముదముతోజని కపిలమునియాశ్రమముకు సదమలచిత్తులై సరసినిజేరి యందుకృతస్నానులై వేగలేచి అందహారత్న కీలాలకంబనెడు రత్నాశ్రియంబుగనుచు రవ్యహానదిని యత్నముగాస్నానమాచరించియును పుణ్యాశ్రమంబులు పుణ్యదేశములు పుణ్యవనంబులుపొందుగాగడచి.

వ. అంతటపెందోటపట్టణ సమీపంబునకుజని దానిశౌందర్యంబేమని వర్ణించుచున్నారు.

మధ్యమావతిరాగం ఆదితాళం.

పెందోటపట్టణమదిగో దానియందాముగనుగొనుడిదిగో సుందరమైయుండు చూశుడీమునులార అందమైనప్రాసాదమ్ముల శిఖరముల్ యందుజూచినటిక్కెములు నీతెందుమయ గోపురవితానము కుందసంపెగకుసుమముల వనబృందములందందవిలసిలు॥ పెందోటపట్టణ॥

నింగీతోమాహ్మనజాలు గొప్పబంగారుకోటాలతీరూ రంకైన పర్వతరాట్టులనగ మాతంగంబులాపురీ దరినివిలసిల్లును మంగళతూర్యములుదిక్కులుమార్మోతలు పెట్టుచుండగ గంగయమునలబోలు నట్టితరంగిణులు చెదగటభాసిల్లు॥ పెందోటపట్టణ॥

పురషీధులందఱేమయ్యా! స్వర్గ పురమునకేనయగునయ్య ఇరు గడలనుఫలతనకిడంబంబులు కరవనురాగముగల్గించుచుండెను సరసమ గుకలకంఠకీరశారీకలరవములు మోయిగ వరుసనుధ్యానములనాపురీ తరుణులాడుచుపాడుచుండెను॥ పెందోట॥

ధరనుబాహుబలేంద్రునీ పురీ ధాముడై నవిశ్వేశ్వరునీ గురుతుగ మనమునగాబుననమ్మిన కరమొప్పమనకోర్కెకడువేడ్కసఫలమూ సర గుననుజనివేగనామయు సన్నిధికిమనమందరము బాస్కరునికోరిక దెల్ప కన్యను సవినయంబుగనొసగునిప్పుడు॥ పెందోట॥

వ. ఇట్లువిత్రిక్తింపుచూ యాపట్టణంబునంగల వైభవంబెల్ల నే త్రానందంబుగాజూచుచు యొక్కశుభముహూర్తంబున పురంబుం బ్రవేశించి యేమనుచున్నారు.

సీ. నేదపఠనములేని విశ్వకర్మలులేరు వివిధశాస్త్రంబుల వెలయువారు రణమునబారని రాజవర్మలులేరు శూరులై శ్రాదంబు జూపువారు అర్ధవంతులుగానిచిగ్యులచ్చటలేరు కోటిమూల్యంబైనకూర్మగిలరు పాడిపంటలులేనిపదజాలచ్చటలేరు పశుధనంబులచేత్రపబలువారు జారచోరాదికూరినలేజాడలేరు దుష్టవర్తనగల యువతులునులేరు కఠినభావముగలవారుకానరారు మయువిపట్టణమహిమసామాన్య మగునే.

క. మయురాజ్యమధికకాంచనమయమైవిద్యజ్ఞనాభిమతమైనెలయు॥ భ యహారమైప్రజలకునామయరహితంబగుచునొప్పమహిలోనెపుడు॥

వ. ఇట్లు పెందోటపట్టణరాజషీధులనిరుగడలంగల సౌధంబులం జూచుచు నిర్మాణకుశులులగు శిల్పిచార్మ్యులనేరుపుం గొనియాడుచు మయునిమందిరంబు దరియంజేరి మునులుమొగసాలసన్న రత్నవీరంబు లనధిష్టించియుండ మయునిసభామన్యంబునుండి వెలువడి వాసవుండువ చ్చువిధంబెట్లనిన.

ఖమాచిరాగం.

వాసవుడువచ్చెన్ మయునిసభను వెలువడి వాసవుడువచ్చెన్॥ వాసవుడోచ్చెను భాసురముగ శాభాసనిజనములుబాగుగబొగడగ॥ కోటి పూర్వదీ పులహసియించ మణికిరీటమశిరమునమెరయ నీటుమీరభుజకీ

స్త్రులు వెలుగక వాటముదాటియు నడిగనడుచుచును॥ వాసపుడు ౧

వేతహస్తలకుగడఁనునడున ముందరభటస్త్రోతములునుజేరిగ
గాత్రముననుమణిసక హారములు చిత్రవర్ణములుచేగుచుమీరగ॥ వాస॥

ధరనుబాహుబలేంద్రురీ ధాముసికి నుడునుగోరీ హారకంకిరశ్మి
హారహరియనుచును మరిమరిశంభుని మనమునదలచుచు॥ వాసపుడు ౨

వ. అనియిట్లు ఇంద్రుండువెడలివచ్చి ద్వారంబుననున్న కిశ్కసా
దులంజూచి ఇంద్రుండు హేముసీద్ధులారా నేసింద్యండు సాష్టాంగ దం
డవత్సరామం బాచరించుచున్నాడనుస్వామి.

ముసీశ్వరులు యేమనుచున్నాడు—దుష్టనిగ్రహ శిష్టప్రతిపాల
నశిర్ధిరస్తు నిరంతరం స్వర్గనివాసశిర్ధిరస్తు ఇటులదీవించిన ముసింద్యుల
తో దేవేంద్రుండేమనుచున్నాడు.

ఇంద్రుండు—అయ్యామీరిచ్చటికి విచ్చేసినకారణంబేమి చె
చ్చెరనాకానతిండు.

ముసీశ్వరులు—హేపాకశాసనా లోకబంధపు పరిణయాశ్లే
మై మయబహుకుమారి నడుగవచ్చియున్నారము మీరిచ్చోవిచ్చేసి
యుండుటచే మాడెందంబు లవరిమితానందంబు నొందుచున్నవి సూ
ర్యునికార్యంబు సఫలంబగుటకు మీసందశానం బశుభసూచకంబు అని
ముసీశ్వరులు తమరాకకు కారణంబెరింగించె నాసమయంబున మయ
బ్రంహ్మ సభాస్థలికేతెంచు విధంబెట్లనిన.

మధ్యమూవతిరాగం.

మయుడూసభకూవచ్చె మంత్రులతోడ మయుడూసభకూవ
చ్చె మయుడూసభకూవచ్చె మన్ననతోడ నుభయసాశ్వతముల
వేదపాఠకులతోడ॥ మయుడూసభకువచ్చెనూ మంత్రులతోడ॥ ౧ చా
రులిడుగడలందువింజూమరలుకోరికలరగ ప్రేయ శూనూలుఆయుధాధా
నూటై వెంటాను కూరిమితోడుత చేరిముందరినడున॥ మయుడు॥ ౨ పం
చదామూలవాణతమసాధనములలెంచి కిరములబూనియు అరిచితము
గనియమించుపనులు చేతుమంచు తమప్రజలెందూకొనుచూరాగ॥ మ
యుడు॥ ౩ ధరనుబాహుబలేంద్రుని పురవాసుడైన దైవమునునమ్మి

వచ్చిన పరిజనములకూను బహువిధములుగాను పరిపరివిధముల పనులు నయమించుచు మయుడు" ౪॥

సంధి— ఇట్లు వచ్చి మయుండు సంతోషనాసీనుండై యున్న సమయంబున దేవేంద్రుండు మరలి వచ్చినంజూచి మయుండేమనుచున్నాడు.

గీ. మరలివచ్చిన సోమవేమయ్యుండ! నాచకనుని విన్నాడు సెలవిండుదయనునాకు! సానధానుడనై విందునచ్చరిత్ర! వీనులకువిందు నేయుడివేగిరముగ.

వ. అనియడిగిన దేవేంద్రుండిట్లనియె.

గీ. భానుకార్యార్థమైనచిట్టబ్రహ్మబుధులు! వాకిటనుని వియున్నారవంఛతోడ! కర్మణ్యతోడతవారలగౌరవించి! కార్యసాధ్యమును జేయుకడుముదమున.

వ. అప్పుడు మయుండు భృత్యులారా॥ భృత్యుడు ఏమిస్వామి॥ మయబ్రహ్మ యేమనుచున్నాడు॥ మీర లతత్వరితగతిం బోయి ద్వారమందున్న కశ్యపాదిమునీం దులను గౌరవంబాప్తపాక్షింపి కడు రయంబునందోడ్కొనిరండు॥ భృత్యుడు చిత్తముస్వామి అలాగేచేసెదము అనిభృత్యులుజని శా నులంగని.

భృత్యుడు— ఓకవచ్చవచ్చామునీశ్వరులవాచా

మునీ— ఓరినీ వెనడవురా తానమారుగా బల్కుచున్నావు

భృ— నేనుమయబ్రహ్మగారి నేనకడను అయ్యతమపేరేమండీ

మునీ— కశ్యపమునీం దులు

భృ— అనూఁదోడ పట్టజాలక పలికినపలుకులు నాని వేరుగాదుగాన కోపగించకుడుస్వామి

మునీ— అయితేనరే గాని నీ వెందుకువచ్చి విరాభృత్యా

భృ— మామయబ్రహ్మగారు దేవేంద్రమహారాజుగారివల్ల తమరాక విని తమనుత్వరితమ్మున సభకుందోడ్కొనిరమ్ముని విన్నవించినారయస్వామి

మునీ— కీఘ్రిముగావచ్చెదము పథరాభృత్యా

వ. ఇట్లు మాయులు బుధులు వెడలి గంభశింధురమదగంభబంధురం

బులుగు బహిరంగ ప్రదేశంబులును వజ్ర స్తంభగుంభితంబును నవరత్న ప్రభాభాసమాన విమానమండితంబులగు ముఖమంటపంబులును కనక దండాగ్రమండిత నూతనకేతన పవనోద్ధూతనీరదంబులయిన యాన్నత సాధంబులును విపక్షవక్షనిర్భేదనా దక్షాక్షిణబల భటాద్యక్షరక్షితంబుల కక్షింతరంబులును గడచి బ్రంహ్మరుద్రేంద్రాద్యమరబృందంబులచేతను సకలకలాకోవిదులగు వేదవేత్తలచేతను వందనంబులు సేయుచు సుగుణ గణనముం గావించెడు వందిమాగధులచేతను అనల్పశిల్ప కల్పనానిపుణులగు శిల్పాచార్యులచేతను నలుదిశంబులం బరివేష్టించి యుండ రత్నకనక కిరీటాలంకృతుండై మణిమయపీఠంబున నధిష్ఠించి యుండిన మయబ్రహ్మ సభామద్యంబునకేతెంచిన మునులంజూచి మయుండపరిమితానందమయుండై యేమనుచున్నాడు.

మయబ్రహ్మ—మునీశ్వరులారా సాష్టాంగదండప్రణామంబులు స్వామి.

మునీశ్వరులు—వంశాభిషిక్తిరస్తు నిరంతరంధర్మసిద్ధిరస్తు భవస్థందిరేశీఘమేనశుభంపరంపరావాప్తిరస్తు.

మయ—అయ్యా! యీరత్నపీఠంబులందధిష్ఠించుడు స్వామి.

మునీ—కూర్చొనుచున్నాము మహాదేవ మహాదేవ యని కూర్చుండియున్న సమయంబున.

మయబ్రహ్మ—ఓమునీశ్వరులారా మీఆశ్రమంబులం దగ్ని శూతోద్రి కృత్యంబులునెరి వేర్చుకొనుచు అతిథి సత్కారంబాచరించుచూ శిష్యవర్గంబుతో సుఖంబుగనున్నవారలైనా స్వామి.

మునీ—స్వామీ తమయనుగ్రహంబున నేలోపంబున లేక సుఖంబుననున్నవారము స్వామి.

దర్శన-విశహరిరాగం.

యందూకై వేంచేసినానూ మీర లెందుండియుటకొచ్చినానూ సం దేహించకనాతో సరగూనాదెల్పుడి ముందూగామీకార్యమును నేపొందుబరచెదనయ్యా వేగమే॥ యందూకై వచ్చినానూ మీర॥ ౧ నాకెంతోసంతోషమాయెను మిమ్మేకకాలమూనజూడగనూ ఏకార్యమునకై

మీరిచటికేతెంచితిరో మీకటాక్షేపణమూనాపై నొకగావిపుడనతివ్వరేక
యం॥ ౨॥ పాపసంచయమెడబాసెనూ మీరూపంబులనీక్షించగనూ తా
పసోత్తములార దయచేవచ్చినకార్య మేపుమీరగదెప్పి నామదికింపు
వాటిలసేయుడింకనూ॥ యం ॥ ౩॥ ధరనుబాహుబలేంద్రుని పురీ ధాము
డైనవిశ్వేశ్వరుని మరువకమనమునమరిమరిదలచిన సరగుననుమనకోర్కె
లెల్లగను సఫలముగాజేయునిజముగ॥ యం ౪॥ (న్నారూ.

వ. ఇట్లుపల్కుచుండెడు మయునింజూచి మునీంద్రులమనుచు
మునీశ్వరులు॥ ద్విపద. వినుముమయబ్రహ్మవిశదంబుగాను పని
బూనిరాగలైభవ్యచరిత్ర మూడులోకంబులముఖ్యంబుగాను యీడు
లేనిప్రతాపినిడనవినవే వానికార్యాధ్యమైవచ్చితిమయ్య పూనిమీ
కింపగోరిపూషణుడిపుడు మమ్మిచ్చటికిబంచెమరికోర్కెదీర సమ్యుతిదాని
సమకూర్చుమయ్యా.

వ. అనివిన్నవించినసమయంబున నామయబ్రహ్మ బ్రహ్మముషు
లయిన కస్యపాదులతో నేమనుచున్నాడు.

మయ-ఏముమీశ్వరులారా లోకబాంధవుండగు నాప్రభాకరునకు
నాచేకాగలకార్యం జేమియున్నదిస్వామీ నెలవొసంగితిరేని చేతనైనవ
నియైనచో చేయుచున్నాడను. (మునీశ్వరులు యేమనుచున్నారు.)

గీ. భాస్కరునకింతవరకునుపరిణయంబు లేదుగావునమమ్ములనిచ్చ
టికిని పంచెనీవేళమీపుత్రీపద్మనేత్రీ! నడుగనదెవచ్చుటకుకార
ణంబువినుము.

మయ—హే మునీంద్రులారా మీరెంచినకార్యంబున కించుకై
న సందియంబుండదు ధైవఘటనమెటులున్నదో తెలియదుగదా నా
పుత్రీయగు సౌజ్ఞతరుణవయస్కురాలగుటంజేసి పరిణయమైన కిదియ
తరుణమైయున్నదిత్రీలోకరాఘ్యుండగు తరణిజగచక్రుండగుటంజేసి నా
పుత్రీకి నీక్షించియుండవచ్చును అట్టిప్రభాకరునకు బట్టి నిచ్చుటకంటె
నింకేమిభాగ్యంబున్నది అయినను బంధుమిత్రకళత్రాదులతో నాలో
చించి వచించెద నిపుడుమధ్యాహ్నమాసన్నమగుచున్నది గాన అంత
ర్నివాంబునకు దయచేయుడుస్వామీ.

వ. అని దేవదానవు బృందంబులకును భృత్యామౌఠ్యముకును సెలవ సంగి మా నులం దోడ్కొనిపోయి స్నానసంధ్యాభ్యసంస్థానంబులు దీర్చినపిదప పంచభక్ష్యపరమాన్నంబుల పరిత్యక్తులగుటచి సతి సహితంబుగా మునివసుంబూజించి తానును బంధుమిత్రవ్రగంబులతో భుజించి అనంతవంబున పథకేతెరిచి బంధుమిత్రకళితాగ్రామలతో నాలోచించువిధంబేమనెన.

కందాధికము. ముసాక్షకునావ్యాకారం బునకవసరమయ్యెనిన దుపూనియుమీరభో! జనిషధునన్వేషించుండిని జెప్పగదలచియుంటి నయ్యాయీచేక మునులీకార్య మునకునైరాగ మనమునాకిమిత్రసం తసమాయె నీవేళినిదుతనకిమ్మానిమునులానుబలపించె నయ్యా॥

వ. సహస్రాక్షుసాక్షాత్సందర్శనగునాస్రంశండు నాసుత యగు సాక్షాదేవిని సతిగానిమ్మని యతి రులసంపెగావున మీయిష్టముం దాచక స్వస్థముగా దెల్లుడ౯ బంధుమిత్రులారా బంధువులు యీవారైవిన్నది మొదలు మామనంబు లానందాద్ధి నోలబాడుచున్నవి తీలోకారాధ్యుండగు న్నాకమలాపుంగూర్చి నీకమలాక్షిని కమలాసనదేస్య జియించె కావున్న నీసతిలలామయగు సాక్షాదేవి సౌందర్యంబెల్లునఫలంబగును.

వ. అనిచెప్పెడు సమయంబున మయబ్రంహ్మ గృహిణి గుగు శాంతాదేవి యేమనుచున్నది.

నీ. సంతతిలేకనుచాలనోములునోచి కొన్నాళ్లకేముడ్లకూతుగంటి. నుకు మారిని రెండసోకినదేహము కందునెరుగ దెవుడుకష్టములను. తాప సులడిగితితపసుకిచ్చెదనంచు జెప్పగానామదిచింతపొడమె! ఇల్లువా కిలియలేదెల్లపుడు సంచారమేగానినిల్పుడునిమిషమైన. అట్టిభానుని వత్తియొనటినతికి. నిలుకడచోటనుఖమెట్లునిశ్చయముగ. తపనువేడిమికెదిలితాళవేర్పు. ఇన్నికష్టంబులకుకన్న నెట్లులిత్తు

గీ. కన్నయ తొంటికష్టములేకనిసేపతికి. గాకనినువారి కేగలిక నవచ్చుకష్టములుపాలుసేతులేకన్నపడుచు. కన్నకడుపెట్టులుండున్నకరునకివాన్.

నీ. సప్తాశ్వరథముపై సరసనిడుకొనిరవి ముచ్చటలాడునీముగ్ధతోడ రాత్రించరుడు గాడురమణితోడనుగూడి లేరెల్లతానుఖలీలమెలగు

సంగినందుండియుపద్మినీవనంబులకును మిత్తడై సంతోషవివ్వలేదె
సారసా పుండమ్యునత్సంధానంబు సతికెపుడు సౌఖ్యముజరువకున్నె
లోకబంధుడు గాడనరొజవదన! మూడులోకంబులే లెడియూర్తిగాడె
కాంతరవీక్ష్యకన్త మేగతినిగలుగుకులములుగ దెదిననీకువలయమునా.
క. రవిచంద్రతారకలు! యీభువిగలకాలంబునుండుపుణ్యులు గారే! ర
వికొనగిననుతకును! నైదువతనమేర్థరమునుమ్ము లోయజనయనా.

న. అనియివిధంబున సమాధానంబు జెప్పినపతిపలుకులకు సతి
యనమృతిం చే నానమయంబున మయండు సభాస్థలిచున్న యింద్రంజూ
చి మాయిష్టంబేమనియడిగిన జిమ్మండేమనుచున్నాడు॥

ఇంద్రండు. హేమయబ్రీంహ్మ నీపుత్రీయగు శాస్త్రాదేవిని నూ
త్యనకొసంగిన నీయశంబు సూర్యమండలమునతిక్రిమించి ధృవమండలం
బువరకు బోవును నిదియప్యవంబు అనిమరియు.

చ. ఘనముగవిన్న వించెదను గౌరవమొప్పగ జిత్తగింపుమి!

దీనమణికిచ్చి నీసుతనుదివ్యలమెచ్చగ పెళ్ళిజేసిన్.

జనములుసంతసించుదు నిజంబుగపెద్దలుస్వర్గమొందునీ!

వనచూ నేత్రీమూలమున వంశముఖ్యాతివహించునోమయా.

అంతమయిందేమనుచున్నాడు.

గీ. తమ్ముడనుచున్లురిగ జెప్ప గాలేదు! నిజముబల్కితయ్యనీపుచక్రి! ము
నులయభిప్రాయమునకునుసరియూట! సుతనొసంగువాడనూద్యనకును.

వ. యిట్లుబల్కి మయిండు ఇంద్రునిమీపంబుననున్న మునీంద్రు
లతో నేమనుచున్నాడు.

ద్విపద॥ వినుడుమునీవరులారా! విన్నవించెదాను ఘనముగానెం
చుకదేలుతోడుతను ధరస్వయంపరముకు తగురితిగాను వరభూపతులనెల్ల
వరుసరావింప వారిలో నెవరిని వరియించువాని చేరివివాహంబు నేయద
లచితిని పరమయోగులుమీరు పనిబూనిరాగ మరుమాట జెప్పగా మ
నసాపుదయ్యె ఇదిగాకకశ్యపండ్రికార్యమునకు సదయుడై యీవేశచను
దెంచినాడు మనవ్రంకపుడుపుణ్యమూర్తితావచ్చి ఇనునకునాసుతనింమ్ము
నియడుగ యీకున్ననాకీపక్షీర్తియుగాదే యీకారణంబుననివేశ్యశాస్త్రా
భానునకొసంగియేపరిణయించిపుడు మానినేయడునయ్యపుణ్యత్పులారా.

వ. ఇట్లుమయుం డానందమయుండై పల్కిన నామునివరులేమ నుచున్నారు.

క. నీసుతసౌందర్యమునకు! నాసూర్యునితేజమునకు నజాడేగూర్చి భాసురమగు రత్నమ్మును! కాసులబంగారుతోడకట్టినరీతి.

నాటకురంజిరాగం అటతాళము.

మడికింపాయెనయ్యా మయబ్రహ్మగారు సదమలమతివీవు సరసూ డావయ్యా.

ప్రజాపతులలోన ప్రముఖుడవయ్యసుజనారాఘ్యుడవునుశీలుడావు సూర్యునకీ వేళసుతనడుగగానేధైర్యముతోడవాగ్దానమిచ్చితివి ౩ నీపుణ్యమేమయ్య నిర్మాణనిపుణా నీపుత్రిక శాస్త్ర నినునకిచ్చితివి. ఇలలోనుబాహుబలేంద్యపురశివుడుపలుతెరగులనుదంపతులబ్రోచునుత

వ. హేశశ్యపమునీంద్రా తాముసర్వజ్ఞులు గావున తగుసుము హూర్తమువిచారించి లగ్నమునిశ్చయింపుడయ్యా.

మునీశ్వరులు॥ మంచిది మందిది ఆలాగేనిశ్చయింతము తాము మాపయ్రత్నముసఫలముగావించినందుకు పరమానందభరితులమగుచు న్నాము అనుచుమయబ్రహ్మాంజూచి॥ మునీశ్వరులు॥ అయ్యామీకుమార్తె శాస్త్రాదేవికిన్ని సూర్యునకున్న గోసాశీసూ శతభిషమున్నుగనుక నామ నక్షత్రమొక్కటెయ్యినది వారియుభయులకు తార సంపత్తారచంద్రుడేకాదశమందున్నాడు గానవివాహం బీముహూర్తంబునకేకావలెను. గీ. యెల్లియొకలగ్నమున్నది యింతకన్న॥ మంచికనుపించలేదయ్య మా న్యచరిత॥ అతిరయంబునకార్య సన్నాహకులను॥ బంపియత్నమునే యుడి పరిణయముకు॥ అంతమయుండు॥

ఘ. అయ్యామీవాక్యంబు లమోఘంబులుగావున నాలాగేశుభ కార్యమ్మనకు నుద్యమించుచున్నాడను.

మయుడు—భృత్యా

భృత్యుడు—యేమిస్వామి

మయబ్రహ్మ నీవతిత్వరితగతిబోయి మనపురోహితుండగు త్వష్ట్ర బ్రహ్మను వెంటబెట్టుకొని రమ్ము వేగంబునబొమ్ము॥

భృత్యుడు చిత్తము చిత్తము ఆలాగుననెవెళ్ళుచున్నాను అనిబ

యలుదేరి పురోహితుని సన్నిధానంబునకుంజని.

భృత్యుడు ఓలయ్యగారు మిచ్చలను మామయబ్రహ్మగారు పీల
చికిని రమ్మన్నారండీ॥

పురోహితుడు॥ మూదాతగారిసెలనయినదా అసైతే తక్షణము
వచ్చెదను భృత్యావారుపిలిపించినందులకు కారణమేమో గీశేమయినా
తెలియనా॥

భృత్యుడు—నాకుఅంతనరకు తెలియదుసోవ్రీ॥

పురోహితుడువచ్చినిలచి॥ గీ॥ యేమి కారణమున నిపుడురప్పిం
చిరి విశ్వకర్మనంశవిమలరత్న॥ ఆనతియ్యవయ్యయి తనంతనమ్మన॥ వచ్చి
నిలచియున్నవాడనయ్యా॥

మయబ్రహ్మయేమనుచున్నాడు—సోవ్రీ॥ యీసింహాస్వసనము
పై గూర్చుండుడు॥ (న్నాడు.

పురోహితుండు॥ అలాగున సేకూచుండెదను అనికూర్చునుచు
మయబ్రహ్మ॥ గురువర్య సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులుసావ్రీ॥

పురోహితుండు నిరంతరంధర్మసిద్ధిరస్తు శీఘ్రమేవ శోభనపరం
పరావార్తిరస్తు॥

మయబ్రహ్మ॥ గీ॥ నాదుపుత్రిక సౌజ్ఞను ననవిలాసి॥ ఇననకిచ్చు
టకును నిశ్చయించినాడ॥ కశ్యపులవారితోడను కలసిమీరు॥ శుభము
హూర్తమునిశ్చయించుడుముదమున॥

అనిమయందానతిచ్చిన పురోహితుండేమనుచున్నాడు॥ పురో
హితుండు స్వామీ కస్యపమునీంద్రా వందనము నేరుమయపురోహి
తుండ తమకుపుత్రతుల్యుండ తమదయకు పాత్రుండ తమదర్శనంబున
నీవేళ ధన్యుండ అయ్యా మూదాతగారయిన మయబ్రహ్మగారి కమా
త్రైయగు శాశ్వాదేవిని సూర్యనకిచ్చి వివాహంబునీయ నిశ్చయించినా
రట తమతోనాలోచించి శుభముహూర్తము నిశ్చయించుమని మయ
బ్రహ్మగారు సెలవిచ్చిరి గాననావిధమున గావింపుడుస్వామీ॥

కస్యపుడు॥ మాటలు అడగడము॥ నీవా త్వష్ట్రప్రజాపతివా ని
న్ను నేనిదవరుకుజూచియున్నాను చాలసంతోషముగా నున్నది బాజౌ
వ్యము వృద్ధవై ద్యమన్నాడుగనుక నీవునాకంటె చిన్నవాడవు బాగాపరి

శీలించి చూడుము యెల్లండియొకలగ్నమునిశ్చయించినాము అనికన్యపు
డుచెప్పేవరకు॥

పురోహితుండు కొంచెమువిచారించి బహుయోగ్యము నున్న
ది తమవంటి పెద్దలువిచారించినదాని కెద్దియు లోపముండదు తారా
చంద్రబలంబులు తగువిధంబుగానున్నవి॥

వ. అనిచెప్పి ముసీంద్యులవన నెలపుచ్చుకొనివచ్చి పురోహి
తుండు ఏమయబ్రహ్మగారు.

మయబ్రహ్మ॥ గురువరా॥

పురోహితుండు॥ నేనును కశ్యపాదులునాలోచించగా నెల్లండి
యెయోగ్యమయిన లగ్నంబొకటికుదిరినది తగుయత్నము చేయించియీ
ముహూర్తంబుకే శార్యమునమహాడునట్లు చేయునున్నామి॥

మయబ్రహ్మగారు అయత్నములోనున్నాడను అవిధంబున గా
వించెదను స్వామి॥

మయబ్రహ్మగారు॥ భృత్యులంజూచి భృత్యులారా మీరువేగం
ముగ నరిగి మనబంధువర్గంబులకెల్ల నీవర్తమానముజేలియంజెప్పి సత్వ
రంబునందోడ్పొందిరండు అందుకుకావలగిన రథగజతురంగంబుల నా
యత్నంబు జేసికొనిపొండు॥

భృత్యుడు చిత్తము స్వామి యనికొందరుజనుచున్నారు.

మయబ్రహ్మ॥ మంత్రులారా యీవివాహమునకురి గావలగిన
మంటపంబును పెళ్ళిబెండిల్లు బలువిధంబుల నలంకారము చేయించి
పురజనులకందరకు వెల్లడియగునట్లు చాటింపుజేయుడయ్యో సత్వరంబు
నకాగునేయకుడు ఇందియిగాక యీశుభ శార్యంబునకు రావలగినదిక్వా
లకులు నానగాడిపంచబ్రహ్మలు సామదతరాజులు మొదలగు వారల
కుశుభ తేలికువ్రాసి భటవర్గంబులచే బంపుడుమరియు వివాహంబునకు
కావలసిననవస్త్ర వస్త్రజాతంబులను సిద్ధపరచుడు॥ మంత్రులు స్వామి
తమనెలపువ్రాకారముగావించెదము ఆయాశార్యంబుల నందరననేవి
ధంబులనియోగించెదము నెలపోసంగుడుస్వామి॥

యిక్కడనుంచి హాస్యము చెప్పుడుము.

హాస్యగాడున్ను—ఒకబ్రాహ్మణున్ను వచ్చుచున్నారు.

హస్యగాడు—ఒకకోహకో మీరెవరండి మీమ్మనెవ్వడో చూచి నవారలాగ కనుపించుచున్నా లే॥

బ్రాహ్మణుడు—వొకరికొకరు చూచు న్నట్లే యున్నాముగాని నాకునుగుట్టలేదు॥

హస్యగాడు—మీయింటిపేరు ఏముండయ్యో॥

బ్రాహ్మణుడు—మాయింటిపేరు నేటివారు అసిమికమాకు దగ్గిర బంధుత్వమే మీరుమేము కలుస్తున్నవారమే॥

హస్యగాడు—మీగోత్రమేమండీ॥

బ్రాహ్మణుడు—మూగోత్రము అరిశలగోత్రము.

హస్యగాడు—అయితేమూగోత్రం గోత్రలగోత్రం.

గోత్రముజూచినామీరు మేము క్రిందమీదపడుచూయుండేవారమే॥ అయితే నేటివారివంశములో వారమే మేము మీదోహిత్యలమాటచేత మీకు మూకు భావమరుదుల వరస అయినట్టుగానే కనుపడుచున్నది.

హస్యగాడు—సరేగాని నీపేరేమయ్యా

బ్రాహ్మణుడు—నాపేరుసుబ్బంబొట్లు

హస్యగాడు—మీరేనా ముద్దపప్రసుబ్బంబొట్లుగారు.

బ్రాహ్మణుడు—నీపేరేమయ్యా

హస్యగాడు—నాపేరుటిమ్మాప్రధానులు అయితే మీరేనాచింత చెట్లమీదనుంచి భూకిపడెవారు యెమీ అయితే మీరుచెప్పకుండానే మీపేరు తెలుసుకున్నానయ్యా॥

హస్యగాడు—మాముఖముచూచితెలుసుకున్నారాయేమి అవును॥

హస్యగాడు—సుబ్బంబొట్లుగారు మార్కనివివాహమునకు శుభమువారుము కన్యకుమునీండ్లలవారున్ను తప్తప్రజాపతిగారున్ను నిశ్చయించియున్నారు గాచిచూడగ నాకెంతమాత్రము బాగుండలేదయ్యా॥

హస్యగాడు—నేనుచక్కగా విచారించుతానుగాని నాదికా ప్రమాదావయ్యా సుబ్బంబొట్లుగారు అంచాదు నీదికేచూచుకోవలసినదయ్యా అట్లామాట్లాడుతావుయేమయ్యా॥

సుబ్బంబొట్లుగారు—ఆలాగైతే సరేవిచారించిచూచెదను అయ్యా మీరుయేటికి యేపారముయేలగ్నము యేతారయేర్వరచిపాడుచెప్పండి॥

హస్యగాడు — చెప్పచున్నాడు అక్షదిక్షనామసంహృత్సర అష్ట యుశుద్ధ అమావాస్య కొత్తమంగళవారముగోచన శిథిలాంతపరచి నాను యిది యీగ్రామిగో శిథిలాంతులు చాలాసంతరించిినారు॥

సుబ్బంబొట్లుగారంచున్నారగుదా శుద్ధఅమావాస్యయేమటయ్యా అయితే నాపండాంగము నేనేగుడించుకున్నాను కాకితముచాల కపోవడమువల్ల శుద్ధపక్షమందే అమాస్యవ్రాసి అమాశము పూర్తిచే సినాను॥

సుబ్బంబొట్లుగారు అంచున్నారగుదా — ఓధులుతగ్గించడం యె చ్చించడము మీస్వాధీనమేనా॥

అయితేమాపూర్వో నాకంటె చమ్రుకున్నవారులేరు నాయే ర్వాటుకు యేమిఅడ్డులేదు॥

సుబ్బంబొట్లుగారు — కొత్తమంగళవారంయేమటండీ॥

తిమ్మపుధానిలుగారు మాపూర్వో పాతమంగలి పారిపోయి నాడు॥

పనిచేసేవాడులేక కొత్తమంగలిని తెచ్చుకున్నాము గనుక ఆ రోజుకొత్తమంగళవారము॥

సుబ్బంబొట్లుగారు అగ్నయేమండీ కన్య తులనందున వృశ్చిక ముఖ్రీవేసిందే సమయంబో అనగావృశ్చికఅగ్నం సరేసివులన్నియెరిగి నవాడవేగనుక నన్నడగ నక్కరలేదు కన్యదాతగారితోజెప్పి కావలశిన వస్తువలు కడురయంబున జాగ్రతచేయించుమూ అనియిద్దరుపోరుచు న్నాడు॥

అంతటను భటుడు యొకడువచ్చి హేవిశ్వకర్మవంశోద్ధారకా పరాకు మేమువేగంబునంబోయి రాగలబంధువర్గంబునెల్ల రమ్మనిజెప్పి వారివారికి తగురసగజ తురంగంబులిచ్చి వచ్చితిమి రేపుతెల్లవారువర కెల్ల వారునుదయముచేసెదరు.

మయబ్రహ్మగారు॥ ఓభృత్యా సానగాదులు దిక్పాలకులు దేవేం ద్రాదిదేవతలు మొదలగువారందఱను రమ్మనుమనిజెప్పివచ్చినారా భృశ్యులారా

అయ్యా అందరును అతిరయమ్మునరమ్మనిజెప్పివచ్చితిమిస్వామీ॥

అంత కస్యపురంబందంతరంగంబున నపరిమితానందంబునొంది కార్య సాఫల్యమునకు సంతసించి మనంబున నేమని వితర్కించుచున్నాడు॥

క. దినకరుడిప్పుడుపరిగయి మునకునురావలయుగాన ముల్లోకములం|

దును కిక్కిలునుబాపం| గనుతగునాదిత్యునుంచ గావలెనిపుడుకా.

వ. అనుచుభటునింజూచి హేపరిచారకా ద్వాదశాదిత్యులలో నొకండగునర్కుని కార్యంబునకు నియమించవలెను గావున త్వరితగతి నరగియర్కునిందోడితెమ్ము.

అనిపంపగావానిచేనావనాతుండై యర్కుండువచ్చువిధంజేమనిన.

సురటరాగం ఆటతాళము.

అర్కుండువెడలివచ్చెన్ కస్యపూని ఆశ్చర్యవలననువడిగన్ తర్కించకావేళ తదాపూసేయకానూ॥ అర్కుండువెడలివచ్చెన్॥ ౧

బాహుబలేంద్రుని పట్టణేశుని పైని మదినిలిపియు సాహసమున తాను సత్వరగతితోడ॥ అర్కుండువెడలివచ్చెన్॥ ౨

కస్యపమునీంద్రా నన్నబిలచిన కార్యమేమి దెల్పుడా వస్యము సేయుడు వడిగ దెలుపుమునూ॥ అర్కుండువెడలివచ్చెన్॥ 3

కస్యపులద్విపద. వచ్చినిలదిననర్కునితో యేమనిచెప్పుచున్నాడు.

ద్విపద. చెప్పదవినుమీవుచెవియొగ్గివినుము గొప్పగానెంచుమీ కూరిమితోడ సూర్యునకీ వేళశుభకార్యమయ్యె ఆర్యులుమెచ్చగానన్నిలోకములు తేజంబుజూపుచు తీవ్రములేక నేజెప్పుమాటలనెనరుతోనెంచి మాత్యునిమారుగా నుభలీలగాను ధైర్యముతోబోవు ధరసుస్థిరముగ పెల్లికార్యముమేము చెందోటియందు కళ్ళజూతుము దినకరనమతేజా.

వ. ఇట్లుమునీంద్రుండొనరిచ్చిన అర్కుండేమనుచున్నాడు.

గీ. భాస్కరుడుపెల్లికొడుకట పతినిధియట॥ పల్కగానెట్లనోరాడభవ్యచరిత॥ నేనునిక్కార్యమునకొల్లనింక నేది జెప్పగాజేతునీ వేళశీఘ్రముగను.

వ. కశ్యపుడు నీకుగౌరవంబయిన పని నియమించినను దానికి య్యకొనక నీవీవిధంబునబల్కితివి గావున నీవుమర్కటాకారుండవై మహినుండు మనిశేపించిన నాశాపవశమ్మున నర్కుండుమర్కటంబై శ్రీరామచరణార విదంబులు సేవించుచుండెనంత.

వ. అంతఃకళ్యపుండు ద్వాదశాదిత్యులలో రెండవవాడగు తపనుని విలచి యిట్లనియె.

కళ్యపుడు గీ. ఓయితపనయిప్పుడొకపనిజెప్పెద| జేసితేనిసీకుచేటులేదు|
మారుబల్కితేని మర్కటరూపంబు| అన్నరీతిసీకునావహించు.

వ. అంతపనియేల తమనెలపుచొప్పున దానిందప్పక నెరవేర్చెదను అనతిండు స్వామీ తమఅజ్ఞాప్రకారం నేనడుచుకోగలవాడను.

వ. కన్యపము|| ఆర్యవినుతుండగు సూర్యుండు కార్యవశరమ్మున నేతేరనున్నవాడు భార్యసమేతుండై సత్వరంబుననే మరలివచ్చుగావున నీవంతవరకు నతనికిప్రతినిధిగా నుండియోహంబునులేక లోకింబులేలవలయును|| స్వామీమహాప్రసాదము ఆలాగుననే నెరవేర్చెదను అనితపనుడు అంటున్నాడు.

కన్యపమహముసీంద్యలవారు|| ఓయితపనా నీవులోకసంచారంబై రంగపు గాన నేజెప్పమాటలు తప్పక మననంబుంచుము||

సీ. మాయవేషంబులమరిమరిదిరిగెడు రాక్షసవీరుల రాద్రములకు
భయమునొందక చాలభద్రంబుగా నుండిసంచార మొనరించునగ్గరాధ
రాహుకేతువులనులక్ష్యంబునేయక నదలించిపోవలె నప్పుడవుడు
గగనవీధిని దేవకన్యలతోడనుజ్జ్వలకపోవయ్య శీఘ్రముగను
మకరవృశ్చిక రాసులమట్టుపడక| యెల్లవారలునీకుచేయెత్తిమొక్కి
ప్రోదిగానిన్నుజగమెల్లబొగడగాను| వెడలిపోవయ్యతపనుడవేడిరమ్ముగ||

వ. ఇట్లానతిచ్చిన నత్తరి తపనుండు వాయువేగంబునం జని సూర్యుంజూచి యేమనుచున్నాడు.

తపనుడు సూర్యుంజూచి దేవా కన్యపునాజ్ఞచొప్పున నేనువారి యొడ్డకుబోయి వచ్చినాడను మయుపుత్రీయగు శాస్త్రాదేవిని తమకిచ్చి వివాహంబునేయనిశ్వయించినారు మీరుశుభకార్యంబునకుబోయి మరలివచ్చునంతాక మీరాజ్యంబున మీకుప్రతినిధిగా నన్నుండుమని భుజిం ద్రుండాజ్ఞాపించినాడుగావుననేనిరాజ్యంబుననుండెదనునీపతిత్వవిరగతినకు గుము భాస్కరా.

నూతనోదయమును చున్నాడు

గీ. సంతసించినాడనట్లునులరిగిన, కార్యసఫలమెట్లు గాకయుండు
నేనుపోయివత్తునేర్పుతోడను రాజ్య! మేలుమయ్య నీవుమెలకువగను.
జ. ఇట్లునూన్యుడు తనరాజ్యంబునుతపనునకువప్పగించి పరిణయ
మహోత్సవంబునకు ప్రయాణంబై రథముపై నధిపించి వచ్చుచుండె
నాసమేయంబున వెండోటపట్టణంబేవిధంబుగా పురజనంబు లలంకరిం
చుచురెడతనిన.

సీ. వెండోటపట్టణమందు సాధంబులు చిత్రపురంగులచి త్రరువులు
వ్రాసించి పతిమలవరుసమేడలపైని యుంచినెలబడియుండునటుల
వచ్చుటతోరగాల్ బాగుగాగట్టించి పందిళ్లువేసిరిపలుతెరగుల
అరటికంబంబులనాకులతోడెచ్చి స్తంభసంచ యంబు దరిననిలిపి
రాజమార్గంబులందునురమ్యముగను! చలవపందిళ్లువేసిరిసామజముల
నశ్వములవృషభములనునలంకరించి! డివవంబులచెంత నేనుంచెరపుడు.

వ. అట్టిసమయంబున మణిమయకిరీట పరీభాసమానుండగు
భానుండు రథాధిపతి యూచితకేతెంచిన తెరంగెరింగి కన్యపాది
ముములు సాసగాదిపంచములు నింపాద్రిదేవతలు రాజభటసమూ
హంబులును సూర్యనకెదురు జని ఆర్యసమ్మతంబగుమర్యాదలంజా
పి భేరిమృదంగాది వాద్యవిశేషంబులతోడను శారాంగనాగాననటనం
బులతోడను వెంటంగొని వచ్చునెడ రాజమార్గంబున కిరుగడలనుం
డు సాంధంబులపైనుండు సాందర్యవతులగు స్త్రీలు సూర్యనిజాచు
వేడుకలతోవచ్చు విధంబేమనిన.

గీ. కొప్పుబెట్టుచు నొకకొమ్మలొందరతోడ కేశపాశమ్మునుకేలబూని,
తలకంబుదిద్దుచు తీ నమూతోనొకయజ్ఞాక్షి చేతనద్దంబునుంచి, రవికె
తోడిగడువేళరవిరాకవినివేగ పడతీయొక్కితెతనపైటమరచి, మడు
పులుపతికిచ్చు మానినియొక్కతె సున్నవా కుకుసురాచుచునువేగ,
వచ్చినిలబడినాథగవాక్షులందు, జూచుచునుతనివిధిరకసూర్యమో
ము, నందమునుగనిసౌజ్ఞయదృష్టమనిరి, భానుదేభర్తయగుటయు
భాగ్యమనిరి.

వ. ఇట్లువచ్చి సూర్యునిసౌందర్యంబుజూచి యింతులంద రింక నేమనుచున్నారు.

సీ. మునివరుల్ చెప్పినముచ్చటల్ నిజమాయె తపసులయోచనల్ తప్పి పోనె, మనశాజ్ఞకునుతగ్గ మగడుదొరికెగదమ్మ సంతసమాయెనేసఖ యలార, యీడైనవాడమ్మ యినుడుశాజ్ఞాదేవి సౌందర్యమునకును సరిగనుండె, ఆముఖదీప్తియు నానేత్రకాంతియు నాచక్కదనమెన్న నజానితరమె, మన్మథుడుయెందుకితడున్న మందిరమున, కన్నురారంగ జూచినకరువుదీరు, వారివైభవమేమమ్మవారిజాక్షి, పూర్వజన్మపు తంబైనపుణ్యఫలము.

వ. పురస్త్రీలంద రీరితిగా సూర్యంబూచుచు వర్ణింపుచుండ పరివారసహితంబుగా భాస్కరుడు పరిణయమంటపంబుం బ్రవేశించు విధంబెట్లనిన,

ఖమాచిరాగం- ఆదితాళం.

సూర్యుడువచ్చెచూడుడీ, ఆర్యులెల్లబాగడగ|| సూర్యుడు|| సూ ర్యుడువచ్చెను సుజనులతోశుభ కార్యంబునకునుకదలివచ్చెనిదె||సూ||౧
దేవబృందములుదిక్పాలకులును సేవజేయుచునుచెంతనునడువగ||
నీటుమీరగనునిజపరివారముతోటిపట్టణపుతూర్పుద్వారమున||౩
మకుటదీప్తులునుమరిమరిమెరయ గనికటమ్మునమానివరులునడు వగ|| సూర్యుడు|| ౪

వారాంగనలును వాంఛలుమీరగ చేరినాట్యములుసేయుచుండ గను|| సూర్యుడు|| ౫

హూయలుమీరగను యువిదలుపాడగ మయునియింటిముఖ మంటపంబునకు|| సూర్యుడు|| ౬

సురకస్యలుభాసురముగవింజామరలువీవగనుమండగమనమున|| ౭

వ. ఇట్లుసూర్యుండువచ్చి మణిమయమంటపంబున కలంకారంబు గా గూర్చుండియుండినమయంబున బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలందరు మ యంబూచి యేమనుచున్నారు.

దశపు-జంఘూటిరాగం.

భూమిలోననీడు పుణ్య మేమనెంతుమోమయా స్వామినీడుగూతు
సూర్యసతీగ జేసి తేమయా॥ భూమి॥ ౧

మూడులోకములను సూర్య డీడు లేనివాడుగా చూడగాను
చోద్యమునీ సుందరిని వరించెగా॥ భూమి॥ ౨

కటుకచీకటులాయబాపు కాంతులుగలవాడుగా నిటలాక్షసన్నిభు
డినుడు నీసుతభర్తయెగా॥ భూమి॥ ౩

కలకాలమువెలుగుప్రభా కరుడుదినకరుడుగా ఇలనుకులమువెలి
గెనయ్యా నితనికిసుతనివ్వగా॥ భూమి॥ ౪

వ. ఇట్లుకొనియాడ నపుడలగ్నసమయంబయ్యె నయ్యెడ పెండ్లి
కుమార్తెయగు సాక్షాదేవి వివాహమంటపంబునకు జనుడెంచు విధం
బెట్లనిన.

మధ్యమావతిరాగం-ఆదితాళం.

వెడలివచ్చెనుజూడరమ్మ, మయపురిసాక్షి॥ వెడలి॥

వెడలివచ్చెతనవెంటనుచెలియలు మడుపులివ్వగామదివేడుకతో॥ వెడలి॥

జలకములాడిచక్కగాను, పచ్చనివలువ చలగుచూగట్టిముందు
గాను, కలకంతిరోయా కమలాస్త్రుజనను వలగొనియెప్పుడు వలచునో
యనుచును॥ వెడలి॥ ౧

కమ్మకన్నూరిబొట్టుబెట్టి, ఘనమైనారవల సామ్మాలూ మేను
నిండబెట్టి ఇమ్మహిలోపల కమ్మవిలుకుబో లమ్మలార యండమ్మన
నినుడని॥ వెడలి॥

స్థిరముగాబాహుబలేందురుని పురదై వామైనాశివూని కడగాను
మదినిగోరీ విరివిగవనితలు వెంటనునడువగ కిరమొప్పగగజగమనంబుల
తో॥ వెడలివచ్చెను॥ ౪

వ. అనమయంబున మంగళతూర్యంబులనేకంబులుగా మోయ
చుండ సాక్షాదేవి మునిపత్నీసహితంబుగా వివాహవేదికం బ్రవేశించిన
సమయంబున వధూవరులనోన్యముఖావలోకినోచ్చుకులై యుండ వారి
మధ్యను పట్టుపుట్టెంబుతెరగాబట్టించి పురోహితుండు త్వష్టప్రజాపతిని

పురస్కరించుకొని మయుండు వరుసకువధుపర్కంబులొసంగి నిజసతీ లభామయగు శాంతంజూచి యేమనుచున్నాడు.

క. సుతసౌజ్ఞపాణినాగహం పతిహస్తమునందునుండిపరమార్థమునకా సతిదారపోయవలెనా క్షతికినిసాధకి మురమ్ముకాంతావేగక. (జ

క. బంగరుకలశముతోడను పొంగుచుండకింబుతెచ్చిపోయుముయిపు అంగనరవిపాదంబులు బంగరుపశ్చేరమునంచుపడతికిడిగెడక.

వ. అని జెప్పినమయంబున తరుణిమణియగు శాంతాదేవి యే తెంచి గంగాద్విప్రకృతీర్థంబునుండి తెప్పించి జలంబులుదారగావోసిన మయుండు ప్రభాకిరుపాదంబులు బంగరుపశ్చేమునందుంచి కిడిగి యా జలంబులు తమదంపతుల శిరంబులంజల్లికొని అంత వరునిరంబున వధువుకరంబు లిడి పాణిగహంబుగావించి తెరపుట్టంబట్టి యెత్తిన వధూ వరునోన్యన్య ముఖావలోక నోతుకులై య్యును లజ్ఘాననతవదనులై నొకరికొకరిర జూపులంజూచుచుండ మయపురోహితుండగు త్వష్ట్రప్రజాపతి మాంగళ్యధారణంబుచేయించి క్రొత్తముత్రియంబులు తలబాలుపోయించే నాసమయంబున నచ్చటిమచ్చకంటులందరేమనుచున్నారు.

కల్యాణిరాగం

కల్యాణమునుజూడుడీ కాంతలారా కల్యాణమునుజూడుడీ॥పల్లవి॥
కల్యాణమునుజూడు కమలామిత్రనకును కల్యాణగుణిశాజ్ఞ కాంతయ యైనమ్మ॥ కల్యాణమునుజూడుడీ॥

కశ్యపాదినకాని ఘనులాశీర్వదించా వశ్యముగాదేవవరకముగా ల్వగ॥ కల్యాణమునుజూడుడీ॥

బ్రహ్మాదులును వింప గనుముదమున మయబ్రహ్మసుతసౌజ్ఞను చేపట్టినమ్మయినడు॥ కల్యాణమునుజూడుడీ॥ కాంతలారా॥

బ్రహ్మముడి త్వష్ట్ర బ్రహ్మనేయగనపుడు బ్రహ్మానందమొంది బంధూవర్గమంత॥ కల్యాణమునుజూడుడీ కాంతలారా క॥

బాహుబలేంద్రుని పట్టణేశుండిపు దుత్సాహముతోడ నీసతీపతు లనుబోచు॥ కల్యాణమునుజూడుడీ కాంతలారా కల్యాణమునుజూడుడీ॥

వ. ఇట్టినమయంబున సభాసదులంజూచి మయపురోహితుండగు త్వష్ట్రప్రజాపతి యెదురనిలచి యేమనుచున్నాడు.

త్వస్త్వప్రప్రజాపతి॥ ద్విపద॥ వినుడుసభికులార విశద్యుగాను
ఘనుడుమం బ్రహ్మ గదభువిలోన ఆదిత్యవర్గమండధికుత్వైన్మతి యీదిన
కిరునకు నీస యమందు సాలంకృతంబుగా సతితోడగూడి బాలికామ
ణినివ్వ భాగ్యంబుగాదే యంతటిపుణ్యఫలమెరికిగలుగు సంతసించిదే
వ సమితిమర్మలను మయుడు బ్రహ్మనండమయ్యదాయె దీన హయమే
ధశతఫల మతనికిగలిగే లోకి బాంధవుసతి లోలాక్షి శాశ్వి ప్రాకిటము
గనుతులే వశిషివధికల్లు ఇనుసికల్యాణంబు యింపుతోజూడ మనపుణ్య
మేమయ్య మానీంద్యలార ఇరుపరిణయకిథ నింపుగావిన్న హనుజుల
కర్ముండు మరియాదరమున ఆయురారోగ్యంబు లమితంబుగాను యీ
యగలడయ్య భాగ్యమిభునిలోన నీరిసంపదలొనంగి శీఘ్రంబుగాను సర
గునబోచును సజ్జనులారా.

వ. అనియీవిధంబున త్వస్త్వప్రప్రజాపతిబలికి వధూవరులచే దే
వబంధువర్గంబుకల్లు వేరువేరనమస్తారంబులుజేయించే ననంతరంబున మ
యుండు బ్రహ్మదిదేవవర్గంబుల కనేకవిధసత్కారంబు లొనంగి బంధుమి
త్రవర్గంబులకు బహువిధ పదార్థంబుల విందుచేసి మయుండ మందా
నంద మయుండ జామాతయగు మార్తాండు నుద్దేశించియేమనుచు
న్నాడు.

మయబ్రహ్మ॥ హేమిత్రా దానపాత్రా నామత్రా సాక్షామ నీకొ
సంగితి ఇంక దివ్యాంబరభరణంబులును రథగజతురంగంబుల నొసం
గెద గాన గయికొనుమయ్యాభాస్కరా॥

భానుడు అంటున్నాడు॥ చిత్తము తమయాజ్ఞచొచ్చున తప్పకపు
చ్చుకుందును గాన నవియొసంగుడు మామగారు॥

మయుడు సూర్యునితో నీకుపూర్వము నాచే హరితాశ్వరథం
బివ్వబడినది యీసమయంబున సంతకన్న మిన్నయగురథంబొసంగబడు
గాన దానిమహిమజెప్పెదవిచుము భాస్కరా॥

ద్విపద॥ వినవయ్యభాస్కర విన్నవించెదను ఘనమైనరథమిది క
డురవ్యమయ్య॥ మంత్రబలంబున మరివేగనడుచు యుత్తములే గలవిం
దు సమితంబుగాను కోరినయధికంబు కూరిమినిచ్చు నీరథంబులదోలు
నిత్యంబుగాను పారమాధికకమిచ్చు బహుళంబుగాను॥

మయబ్రహ్మ॥ ప. మరియు తనతనయయగు శాస్త్రాదేవిని తపను నకువప్పగించెడు తరి మయుండేనుచున్నాడు॥

సీ. అబలసీతాపమ్మ కాగజాంగలేను తీక్ష్ణముకొంతతగ్గించుమయ్య
ఇల్లెప్పుడునుబాని దింతవరికీ బాల సంచారమును జేయునమయమందు
కూర్పుకా రాక్షసకోటినిబాచి నభయపడు గాననభయ మొసంగు
రథముమేలుపుశిఖరమునఘాటిగదోల బెగ్గిలునయ్యసీభిరువింక
కష్టములనెల్లగనుచు మృకరుణతోడ నిగ్గుచేసభిమును జెప్పకుండు
మనసునిష్ఠముగనిపెట్టి మాన్యచరితః నీవుబాధ్యుడవన్నిటనీరజాప్త॥

మయబ్రహ్మజెప్పుచున్నాడు. పంచవామరము॥ ఒకానొకప్పు డైనదీని యొంటినుంచబోకు సంస్కృతాలమందురాక్షసులును ధార్మ్య ములనుజూపెడుకా కారణంబుగానుదీని యాజ్ఞసేయబోకునీ సకాశమం దుజెప్పియుంటి సద్గుణాభిచందమా॥

సూర్యుడుయేనుంటున్నాడు॥ పంచవామరము॥ పరమపీతిపెళ్ళి యాడి భార్యనెవ్వడొంటిగా ధరణివిడువగలడుజూడ ధన్యచరితజెప్పు ము॥ కరుణవీడికారతనెవడు కారణంబులేకను తిరముగదండించునింత తెలియజెప్పనేలను॥

మయబ్రహ్మ పం. దూరకమనకనిచ్చినానుద్యుమణిసీకునాసుతకా కోరినపుడుబంపుమయ్యకోమలిమాయొంటికికా.

సూర్యుడు పంచ. సారసాస్త్రుడనగవినవెనచ్చరితనన్నునీ చారుగాత్రయైనశాస్త్రసౌఖ్యమెరుగకుందునే.

అంత కస్యపమహాముని హేమయబ్రహ్మ సూర్యునకుసుతనిచ్చుటచేమాయత్నంబునఫలంబయ్యె దీనమాకపరిమితానందంబయ్యె మాకు సెలవొసంగుడు పోయివచ్చెదము.

మయబ్రహ్మ—తమకరుణాకటాక్షమున సఫలమనోరథుండనైతి

అంత కశ్యపుడు—మరియును మీపుత్రికను మిత్రునకిచ్చుటచే మీపితృదేవతలు నిరంతరస్వర్గప్రాప్తులైరి మీపుణ్యం బేమనిజెప్పవచ్చు నయా మయబ్రహ్మగారూ.

మయబ్రహ్మ—యిదియంతయు తమయగుగ్రహమేకాదా.

కశ్యపమహాముని—బ్రహ్మకూర్పుటచే నైనదేగాని యవనినల్ల నైనదియుకాదుస్వామి.

మునులు ప|| అనుచు నెలవుపుచ్చుకొనినిజనివాసంబులకరిగిరంతట.

సాక్షా దేవిత్వలియగుశాంతాదేవిమానికాంతసమేతయై జామాత యగు భాస్కరునకు కూతునువప్పగించువిధం బెట్లినన.

వ. హేమిత్ర నీవుదానపాత్యండ్వనియెంచి మాస్మృతీక నొసంగి తిమి గాన దీనియందు అన్యోన్యాయుర్రాగుండవై యుండవలయును లోపము లేవయిన యుండినను కోపించక ఊమియింపుము అనిజెప్పి మరియును.

వప్పగించెడుపాట—మధ్యమావతిరాగం.

పన్నెండేండ్లపెంచెపట్టినిచ్చితిని. మన్నించి బోవుమీమాన్యచరిత్ర। గొప్పవాడావనుచుకోరియిచ్చితిమి। తప్పకదయతో మాతనయా నేలూమూ। కోపగించితివేనికొన్నినిముషములు। నాపట్టిమోముచిన్నా బోవునయ్య। దానిమనసూనెరిగితరుచుగానీవు। మానుముకోపింప మా తండ్రివినుమూ। పొరుగింటికెప్పుడును పోయియెరుగాదు। పరులతో నెప్పుడునుభాషించదయ్య। వంటిగాబోనేరదింటిలోపలకు। జంట బా యకయుండుజలజవల్లాభ। తల్లిచాటునవెరిగెతపనయీతన్ని। కల్లగా దయ్యయికన్నియనేలూ। సాగముగాదెల్పునకలకార్యములు। ఆగ్రహించకబోకుమన్నియడలాను। ఆకలెరిగియుయన్న మడుగనేరాదు। యీ కల్మీయభిమాని యిదియెరుగూమయ్య। చద్దిభుజియించునుచానమా యింట। వద్దనులజ్జచే వనితామీయింట। ముద్దుగాపెరిగెను ముదితమా యింట। సిగ్గుచేనభిమతముచెప్పకుండాను। యెగ్గుసేయకదీనినేలుకోవయ్య మాపట్టినిచ్చితిమి మర్యాదగాను। చేపట్టిబోవుమిశీతాంశుముఖిని। లోపముజేసినను లోలాక్షి నెపుడు। కోపించకనుదిద్దకోవలయునయ్య। బాహుబలేంద్రనిపట్టణేశుండు। ఐహికాముష్మికములననయమునిచ్చు। ధరసూరికృష్ణయనుదయలేలుగంగా। ధరుడుమీదంపతుల దయతోడ బోచు|| గౌరీకల్యాణం||

వ. అంత సూర్యుండేమనుచున్నాడు.

క. నుతనో సగిరిరీయెడనా! కతిసంతసమా యెనమ్మయెన్జుడ కేయో
నతిసౌఖ్యమెరుగకుందునే! మతిసందియమేలనమ్మామానసినిశీకుక.

వ. అనుచు నల్లుండుపలికినపలుకుల కానందంబునోంది కూతు
చెంతనిలచి యేమనుచున్నది.

శాంతాదేవి వ. అమ్మా సౌజ్ఞా నీకతిసౌందర్యచతుండు భాగ్య
వంతుడునునగు భర్తదొరకెను నీకింకెకొడువ చిన్ననాటనుంచి పెంచిన
మోహమ్మున మేము విడువజాలకున్నాముగాని నీకునర్వముగలవు గాన
నీవునీపతితోడ నతికుతుకమ్మనం బొమ్ము మమ్ముం జూడగోర్కె గలిగి
నప్పుడు నీమనోరథం బెరిగించినచో రథమ్మనిచ్చి నిన్నుంబంపునపుడు
రమ్ము నీముఖమ్ముచిన్నబుచ్చుకొనకుము సంతసంబునంబొమ్ముకూహారీ.

సౌజ్ఞాదేవి గీ. అమ్మపతితోడనన్ను బొమ్మనియెదమ్మ! మిమ్మునెడ బాసి
పోజాలమిత్రతోడ! అంతరంగంబునవిచారమయ్యెనమ్మ!
పుట్టినట్టిల్లువిడచెట్లుబోదుతల్లీ.

వ. అనుచు సొక్కుచున్నసమయంబున తల్లియేమనుచున్నది.
శాంతాదేవి వ. కుమారీ యింతవిచారమేల నీమీడుపడుచులం జూడ
వా అత్తవారింటపెత్తనంబులుసేయుచు పతులతోడంగలనీపలువిధంబు
లగు సుఖంబు లనుభవించుచున్నారు లోపలివిచారమంతయు వెలుప
లించవచ్చునా నీకెందుకింతచింత తల్లీ నిన్నుజూడక కొన్నిసముషము
లైన నేనుండగలనా ఊరకవిచారమెందుకూరుకోవే యని తల్లికిన్నీగు
కాద్దుతరి పిల్లయు వెక్కివెక్కిసొక్కుచుండె నాసమయంబున తండ్రి
మాయబ్రహ్మ శాంతాదేవితో యేమియాయజ్ఞానము నీవుకూడాదానికి
తోడై నావునాకులేదావిచారము అరగడియకనుపించకుండినచో అమ్మా
యని పిలచిచూచి ముచ్చటించకుండిన నామనసునిల్వకుండును ఆడుపిల్ల
పుట్టినతర్వాత నన్యలసొమ్మేగాని మనస్వాధీనమేమియున్నది ఇంతవర
కెంతో ప్రీతితోపెంచి ముద్దులు మురిపెములు జూచినాముగనుక కన్న
మోహముచే కన్నెనువిడజాలకపోవుటేగాని ప్రయోజనమ్ములేదు ఆల
స్యంశేల మనముద్దుపట్టికి బుద్ధులుచెప్పి పతితోబంపుము విచారము
విడుపుము.

వ. అని మయబ్రహ్మ అనతిచ్చినసమయంబున శాంతాదేవి ,
నతనయకేవిధంబుగా బుద్ధులు జెప్పుచున్నదనిన.

శాంతాదేవి ద్విపద—పాలతిరోయెన్నాల్లుపుట్టింటనున్న కలికి
యల్లికావలయునుమ్మా అమ్మరోయల్లింటింపెదముగాని సమ్మ
తితోహమ్మునందేహించును పతియెగతియనినమ్మభావంబులోన అతి
గవి గించుకమ్మయీవేళ పతిమతిగలిగినభావంబుదెలసి సతిరోయల్లువు
డుసంచరించుమాము మోముజూచియెభావమునుగనవలెను కోమలివాద
ముకూడదుపతితో సంతోషముగనున్న సమయమందూన యింతిరోసర
సముయించుకాదాము అలసివచ్చినవేళలందుపతి నెపుడు అలివేణియ
క్కువలడుగబోకమ్మ కలసేటివేళలోకలికినీవతిని నఁపించవలనమ్మవలదు.
సిగ్గుచు కష్టముచుకవిపెట్టికాంతనీపతికి యిష్టమావస్తువులనింపుతోని
మ్ము గొంతె త్రిమాట్లాడకూడదుకుమారి పంతములాడకుపతితోడనపు
డు తప్పుజేసితివేనితప్పకనీవు హొప్పుకోవలెబొంకువలదెప్పటికిని కోప
గించినవేళకొమ్మరోనివు యేవుమీరంగన యెదురించబోకు పాపగిల్లకు
నునీవుపాలతియెల్లపుడు చొరవగాబోతేనుచుల్కుసేయుదును పిలుపుని
యింటికిపేరంటమునకు లఁసరోహోపమర్యాదగాదమ్మ తల్లివారకమును
పుతెలివిగాలేచి యల్లపనులనుసేయుమింతిరోవేగ ముందుభుజియించ
కుముముదితరోనీవు అందముగానుండుమమ్మయెల్లపుడు లోలాక్షినిన్ను
అలోచనడిగితె చాలగాయోచించినరగునజెప్పు అత్తమామలయెడల
నతిభక్తియుంచు కొత్తగానెంచకుకోమలివారి భావగారియెదుటభా
షించుకమ్మ దోవబోయ్యేవారితోంగిచూడాకు ముకుదుఁదయజూగును
ర్యాదగాను గరితాడబిడ్డలకరుణజూడుము.

వ. శాంతాదేవి యీవిధంబున కూతునకు మతులుజెప్పి పతి
తోడరథముపై నెక్కించి అరణంబుగానరదంబులును గజతురంగంబుల
నొసంగి కొంతవరకు కూతునల్లరంజూచుచుండ రథంబుసారఫి రయం
బున వాయుపదంబున దోలినదృష్టిపథంబు నతిక్రమింప జననీడనకులు
నిజనివానంబునకుంజని కుమారిగుణంబుల నెంచుకొనుచు శుఖంబు
రంత—అనంతరంబున సాక్షాదేవి భర్తసాన్నిధ్యమున.

సౌజ్ఞాపరిణయము.

గీ. భాస్కరునిగూడిసౌజ్ఞాయుపలుసుఖంబు | లనుభవించుచునతిసంత
సముననుండి | సుతనిధర్మనియుముననుసుతనుగనియె | వాచవధి
స్థులంబుకీర్తివడయుచుండె.

సురటరాగం-మంగళహారతి.

మంగళంమంగళం మార్తాండప్రభునకు మంగళందేవతామా
న్యునకునూ మంగళంముల్లోక మండిప్రతాపునకు మంగళంఅంబరమం
దిరునకు॥ ఆయుమంగళం.

యేకచక్రరథమెక్కి మోదంబున లోకముజూచుచునీలోలాక్షి
నా లోకించితనమదిగోనభమచుజెంది ఆకల్మిసౌజ్ఞనుపెండ్లాడినయిను
నాకు॥ మంగళం మంగళం॥

సూర్యనొక్కవేళ జూచినుండతాంగి ధైర్యముచెడియీడు తరు
ణులతో కార్యముదెల్పక కడులజ్జతోనుండి ఆర్యానుమతినిపెండ్లాడిన
నాకు॥ మంగళం.

ధరనుబాహుబలేందురునిపురమునందు స్థిరవాసుడౌవిశ్వేశ్వరు
ననయును పరిపరివిధములభక్తితోడనుమొక్కి పరిణయమాడినసౌజ్ఞా
భాస్కరులకు॥ జాయామంగళం మంగళం.

సౌజ్ఞాపరిణయనాటకముసంపూర్ణము.

క. కృతిపతిగావిశ్వేశ్వరు మతిసుంచియుచెప్పినంతమాత్రంబుననే
క్షితిలోనవెలయునాగ్రహ | పతిగూర్చినదౌటనధికభవ్యముగాదే.

10196

